

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення та виконання розрахунково-графічної роботи № 2
з курсу «Управлінський облік»

*(для студентів 4 курсу денної та 5 курсу заочних форм навчання освітньо-
кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки
6.030509 «Облік і аудит»)*

Методичні вказівки до самостійного вивчення та виконання розрахунково-графічної роботи № 2 з курсу «Управлінський облік»(для студентів 4 курсу денної та 5 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.030509 – «Облік і аудит».) / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : О. Є. Власова. – Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 72с.

Укладач О. Є. Власова

Рецензент: О. В. Харламова

Рекомендовано кафедрою ФЕБ, обліку та аудиту, протокол № 4 від «20» листопада 2012 р.

ВСТУП

Корінні зміни методології управління виробництвом як в цілому, так і в рамках організації, вимагають створення нових і рекомбінації старих інформаційних потоків. В результаті повсякденної діяльності організації виникає значна кількість оперативної інформації, тому все важче обробляти її зростаючі потоки, а значить оперативно ухвалювати рішення.

Накопиченням, переробкою і аналізом деталізованої інформації про господарську діяльність підприємства покликаний займатися управлінський облік.

Управлінським обліком є процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, переробки і передачі інформації про господарську діяльність підприємства, використовувану для планування, управління і контролю.

Його призначення – забезпечити інформацією керівників різних рівнів внутрішньо-фірмового управління, відповідальних за досягнення конкретних виробничих цілей. Інформація, необхідна для ухвалення оперативних управлінських рішень, в першу чергу, відноситься до витрат виробництва і тому повинна поступати в максимально короткий термін. Вона узагальнюється або деталізує відповідно до потреб управління і формується з урахуванням завдань перспективного розвитку організації.

Відповідно до міжнародних стандартів інформація управлінського обліку може бути представлена як в грошовому, так і в натурально-речовому виразі, в ній допустимі приблизні і зразкові оцінки.

Принципи організації управлінського обліку підприємство визначає самостійно залежно від конкретних потреб. Тут воно вільне у виборі методів його ведення. Докладні, детальні звіти в управлінському обліку можуть складатися щомісячно, а по окремих видах діяльності, центрам відповідальності – щонеділі, щодня, а в деяких випадках – негайно.

Система управлінського обліку дозволяє:

- визначити стратегію розвитку бізнесу, сформулювати цілі і виробити шляхи їх досягнення;
- розробити систему збору, консолідації і аналізу інформації як фінансовою, так і нефінансовою, яка швидше сигналізує про проблеми (наприклад, кількість відмов клієнтів швидша, ніж зменшення прибули, сигналізує про зниження якості продукції);
- підвищити ефективність управління грошовими коштами компанії;
- встановити систему взаємин між структурними підрозділами, організувати ефективну багатоступінчасту систему внутрішнього контролю на підприємстві;
- створити систему управління витратами з метою їх оптимізації;
- упровадити систему бюджетування;
- ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення як стратегічні, так і оперативні.

Курс управлінського обліку забезпечує спадкоємність і гармонізацію вивчення облікових дисциплін. Отримані студентами знання дозволять більш глибоко вивчити суміжні профільуючі дисципліни.

Учбовий курс не тільки формує наукове уявлення про управлінську

діяльність, але і містить практичні рекомендації з її методологічного забезпечення, організації, аналізу і планування.

Побудову курсу припускає розгляд ключових питань, пов'язаних з розумінням розвитку, ролі, значення управлінського обліку для ухвалення бізнес-рішень.

Вимоги, що висуваються до курсу «Управлінський облік»: оперативність, конкретність, систематичність, об'єктивність, правдивість.

Вимоги до рівня освоєння дисципліни:

Студент повинен знати:

- суть, особливості і критерії управлінського обліку, загальні принципи його побудови;

- методи і способи організації обліку стану і використання ресурсів підприємства в цілях управління господарськими процесами і результатами діяльності;

- систему збору, обробки і підготовки інформації по підприємству і його внутрішніми підрозділами;

- проблеми, що вирішуються бухгалтерами-аналітиками в процесі реформування інформації, корисної для ухвалення управлінських рішень.

Студент повинен уміти:

- використовувати систему знань про принципи управлінського обліку для систематизації даних про виробничі витрати, оцінці собівартості проведеної продукції і визначення прибутку;

- вирішувати на прикладі конкретних ситуацій, проблеми оцінки ефективності виробництва і збуту нових виробів, робіт, послуг, зміни об'єму і асортименту продукції, капітальних вкладень, управління витратами за допомогою різного виду кошторисів і систем бюджетування.

Студент повинен набути навичок:

- підготовки управлінських документів, пов'язаних з управлінським обліком, використовуваних менеджерами організації;

- відмінності і взаємозв'язку двох видів обліку – управлінського і фінансового обліку – в процесі підготовки інформації для користувачів;

- про основні концепції внутрішньої звітності і її взаємозв'язку з бухгалтерської (фінансовою) звітності.

2. РОЗПОДІЛ ЧАСУ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Зміст	Кількість годин	
	6.030509 ОіА	
	денне навчання	заочне навчання
1	2	3
<i>ЗМ 1. Теоретичні основи організації управлінського обліку</i>	18	33
Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.	8	10
Тема 2. Взаємозв'язок управлінського і фінансового обліку	2	5
Тема 3. Склад витрат виробництва	2	10
Тема 4. Класифікація і поведінка витрат.	6	8
<i>ЗМ 2. Системи обліку і калькулювання витрат діяльності</i>	30	65

Зміст	Кількість годин	
	6.030509 ОіА	
	денне навчання	заочне навчання
1	2	3
Тема 5. Методи обліку і калькулювання витрат.	5	10
Тема 6. Система обліку і калькулювання за повними витратами.	10	20
Тема 7. Система обліку і калькулювання за змінними витратами.	10	20
Тема 8. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами.	5	15
<i>ЗМ 3. Контроль та оцінка результатів діяльності підприємств</i>	12	30
Тема 9. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.	6	15
Тема 10. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень.	6	15
<i>ЗМ 4. Бюджетування і контроль витрат</i>	9	32
Тема 11. Облік і контроль за центрами відповідальності	4	16
Тема 12. Бюджетування і контроль	5	16
Разом	69	160

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Управлінський облік» – сформувати у студентів базові теоретичні знання і основні практичні навички у сфері управлінського обліку.

Вивчення дисципліни у форматі самостійного вивчення передбачає вивчення лекційного матеріалу, участь у практичних заняттях, самостійну підготовку і контроль отриманих знань.

У лекціях передається зміст тем дисципліни. Використовується діалоговий режим із студентами для короткого обговорення смислового значення нових понять.

На практичних заняттях у студентів формується системно-ситуаційний і творчий підходи при розгляді пройденого на лекціях матеріалу і підготовленого ними самостійно відповідно до програми курсу. На практичних заняттях розглядаються ключові питання курсу, обговорюються доповіді студентів на теми, що зацікавили їх.

Організація курсу окрім лекцій і практичних занять включає також самостійну роботу студентів, яка припускає:

- підготовку до практичних занять;
- вивчення літератури, включеної в основний і додатковий список, а також проглядання публікацій в періодичних журналах і мережі Інтернет;
- використання інформації, отриманої на інших курсах, з метою

підвищення ефективності розуміння дисциплін;

- виконання завдань для самостійної роботи з дисципліни;
- виконання розрахунково-графічного завдання.

Самостійна робота – це особливий організований вид навчальної діяльності, який припускає вивчення досліджень сучасних вітчизняних і зарубіжних учених, учбової і додаткової літератури, обробку своїх конспектів лекцій з даної дисципліни. Вона також передбачається у формі підготовки наукових доповідей на запропоновану тему або за ініціативою самого студенту з відома викладача.

Самостійна робота повинна відповідати певним вимогам.

По-перше, планованість, розумне використання особистого часу, добре продуманий і строго дотримуваний режим праці.

По-друге, регулярність і послідовність вивчення навчального матеріалу, оскільки ніщо так не знижує ефективність самостійної роботи, як заняття від випадку до випадку.

По-третє, свідомо активність. Дана вимога обумовлена самою природою людського пізнання як процесу активного відображення в свідомості людей зовнішнього світу.

Для отримання необхідної інформації про виконання студентами графіка навчального процесу, встановлення якості засвоєння навчального матеріалу, ступінь досягнення поставлених завдань і цілей навчання, стимулювання самостійної роботи проводиться поточний і підсумковий контроль успішності і якості підготовки. Передбачаються також такі форми контролю знань студентів, як написання доповідей і виконання завдань для самостійної роботи, проведення тестування, опитувань. При виникненні питань, що стосуються даного курсу, можливі консультації з викладачем.

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 3 КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У МЕЖАХ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Тема 6. Система обліку і калькулювання за нормативними витратами

Навчальні елементи, що повинні бути засвоєні

Історія розвитку і впровадження нормативного методу обліку витрат і калькулювання. Порівняльна оцінка елементів методу стандарт-кост і нормативного методу. Організація нормативного господарства підприємства і складання нормативних калькуляцій. Облік зміни норм. Методика і техніка обліку відхилень від норм. Аналіз відхилень від норм і управління за ними.

Рекомендовані джерела:

1. Друри К. Управленческий и производственный учет: учебник / К. Друри; пер. с англ. -М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002.- 1071 с.
2. Управлінський облік: підруч. для вузів / Л. В. Нападовська.- 2-ге вид., доопрац. та допов. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010.- 648 с. – ISBN 978-966-629-453-4.
4. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник / С. Ф. Голов.- К.: Лібра, 2003. – 704 с.
5. Друри К. Учет затрат методом стандарт-кост. Пер. с англ. / Под ред. Н. Д. Эриашвили. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. - 224 с.
6. Конспект лекцій з дисципліни “Управлінський облік ” для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання спеціальності 6.050100 (6.030509) «Облік і аудит» / Авт.: О. Є. Власова: Х. ХНАМГ, –2009. – 126 с.

Питання для самоконтролю знань:

1. У чому полягає мета обліку та калькулювання за нормативними витратами ?
2. У чому полягає облік нормативних витрат?
3. Що ви розумієте під нормативними витратами? Для чого їх використовують? Дайте характеристику нормативних витрат.
4. Дайте характеристику нормативного методу обліку як ефективного інструменту планування, контролю та аналізу.
5. Які відхилення від норм вам відомі?
6. Які ознаки класифікації відхилень?
7. Як визначають відхилення від нормативних матеріальних витрат? Якими є причини таких відхилень? Наведіть приклади.
8. Як визначити відхилення від нормативних витрат на оплату праці? Наведіть приклади.
9. Як здійснюють аналіз відхилень постійних та змінних накладних витрат від встановленого стандарту? Наведіть приклади.
10. Яка сфера застосування нормативної калькуляції?
11. У чому полягає суть системи «стандарт-кост»?
12. Охарактеризуйте переваги системи «стандарт-кост» порівняно з нормативним методом обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.
13. Як ви вважаєте, якого загального підходу потрібно дотримуватись, приймаючи рішення про те, чи витратити кошти на дослідження конкретного відхилення?
14. Чим відрізняються поняття «сприятливі відхилення» і «несприятливі відхилення».
15. Назвіть причини появи позитивного відхилення за ціною матеріалів.
16. Чи згодні ви з твердженням, що «встановлення контрольних показників на основі результатів діяльності інших компаній дозволить виявити виробника з найменшими витратами і в наступному році закласти їх в бюджет»?

Тема 7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень

Навчальні елементи, що повинні бути засвоєні

Релевантний підхід до управління. Поняття про релевантність облікової інформації та її вплив на прийняття рішень. Пошук альтернативних варіантів дій і вибір найбільш оптимального з них. Використання аналізу «витрати — обсяг — прибуток» у процесі прийняття рішень. Аналіз типових варіантів альтернативних рішень: виробляти або купувати, прийняття або відмова від спеціального замовлення, припинення діяльності неприбуткового сегмента тощо.

Рекомендовані джерела:

1. Друри К. Управленческий и производственный учет: учебник / К. Друри; пер. с англ. -М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002.- 1071 с.
2. Хорнгрен Ч. Т., Дж. Фостер Бухгалтерский учет: управленческий аспект. М., Финансы и статистика, 1995, 415 с.
3. Управлінський облік: підруч. для вузів / Л. В. Нападовська.- 2-ге вид., доопрац. та допов. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010.- 648 с. – ISBN 978-966-629-453-4.
4. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник / С. Ф. Голов.- К.: Лібра, 2003. – 704 с.
5. Карпова Т. П. Управленческий учет: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 350 С.
6. Энтони Р., Рис Дж. Учет: ситуации и примеры / Пер. с англ., предисл. А. М. Петрачкова.- М.: Финансы и статистика, 1993.- 557 с.
7. Конспект лекцій з дисципліни “Управлінський облік ” для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання спеціальності 6.050100 (6.030509) «Облік і аудит» / Авт.: О. Є. Власова: Х. ХНАМГ, –2009. – 126 с.

Питання для самоконтролю знань:

1. Які загальні підходи існують щодо прийняття рішень в умовах невизначеності?
2. Дайте характеристику прийомів щодо визначення оптимального розміру запасів.
3. Від чого залежить момент наступного замовлення запасів?
4. Яке значення системи JIT?
5. Яким чином здійснюється класифікація витрат відносно до обсягу поставок?
6. На які види здійснюється класифікація затрат за компонентами?
7. Яким чином класифікують затрати за ступенем впливу - регулювання загальної суми затрат?
8. Наведіть перелік внутрішніх якісних факторів, що впливають на прийняття рішення «виробляти чи купувати».
9. Наведіть перелік зовнішніх якісних факторів, що впливають на

прийняття рішення «виробляти чи купувати».

10. Яка мета оптимізації розміру партії запасів?
11. У чому суть витратного підходу до ціноутворення?
12. У чому суть ринкового (ціннісного) підходу до ціноутворення?
13. Яка мета надання знижок?
14. У чому суть методу дисконтування грошових надходжень?

Змістовий модуль 4

БЮДЖЕТУВАННЯ І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ

Тема 8. Бюджетування і контроль

Навчальні елементи, що повинні бути засвоєні:

Бюджет як інструмент системи управлінського контролю, його сутність і функції. Види і форми бюджетів. Загальна характеристика операційного і фінансового бюджетів. Порядок складання і призначення бюджету продажів, бюджету виробництва, бюджету придбання і використання матеріалів, бюджету трудових витрат, бюджету загальновиробничих витрат, бюджету адміністративних витрат і витрат на збут. Методика і техніка контролю за виконанням бюджетів. Призначення і порядок складання гнучких бюджетів. Аналіз відхилень з використанням гнучкого бюджету.

1. Сутність і характеристика бюджетування

Бюджетування – процес планування майбутніх операцій фірми і оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів.

Мета бюджетування:

- здійснення періодичного планування;
- забезпечення координації, кооперації та комунікації;
- змусити менеджерів кількісно обґрунтувати їх плани;
- створення основи для оцінки і контролю виконання;
- забезпечення усвідомленості витрат, пов'язаних з діяльністю підприємства;
- виконання вимог законів і контрактів;
- мотивація робітників шляхом орієнтації на досягнення мети організації.

Господарська діяльність планується за допомогою бюджетів – фінансових документів, які створюються до того, як заплановані дії виконуються. Тобто *бюджет* – це план майбутніх операцій, який відображає очікувані результати та розподіл ресурсів у кількісному (переважно в грошовому) вираженні.

Функції бюджетів:

- оперативне планування;
- координування підрозділів і різних видів діяльності підприємства;
- контроль поточної діяльності;
- забезпечення своєчасного виконання завдань та стимулювання керівників

для досягнення мети своїх центрів відповідальності;

- основа для аналізу діяльності підприємства.

Як і будь-яке явище бюджетування має свої позитивні й негативні сторони.

Переваги бюджетування:

- має позитивну дію на мотивацію і настрій колективу;
- дозволяє координувати роботу підприємства в цілому;
- аналіз бюджетів дозволяє своєчасно вносити коректуючі зміни;
- дозволяє вчитися на досвіді складання бюджетів минулих періодів;
- дозволяє удосконалити процес розподілу ресурсів;
- сприяє процесам комунікацій;
- допомагає менеджерам низової ланки зрозуміти свою роль в організації;
- дозволяє співробітникам-новачкам зрозуміти "напрямок руху" підприємства,

допомагаючи їм адаптуватися в новому колективі;

- служить інструментом порівняння досягнутих і бажаних результатів.

До недоліків бюджетування належать:

- різне сприйняття бюджетів у різних людей (наприклад, бюджети не завжди здатні допомогти у вирішенні повсякденних, поточних проблем, не завжди відображають причини подій і відхилень, не завжди враховують зміни умов; крім того не всі менеджери володіють достатньою підготовкою для аналізу фінансової інформації);

- складність і дорожня система бюджетування;

- якщо бюджети не доведені до кожного співробітника, то вони не роблять практично ніякого впливу на мотивацію і результати роботи, а натомість сприймаються виключно як засіб для оцінки діяльності працівників і виявлення помилок;

- бюджети вимагають від співробітників високої продуктивності праці; у свою чергу, співробітники протидіють цьому, прагнучи мінімізувати своє навантаження, що призводить до конфліктів, викликає стан пригніченості, страху, а отже, знижує ефективність роботи;

- суперечність між досяжністю цілей і їх стимулюючим ефектом: якщо досягти поставлених цілей дуже легко, то бюджет не має стимулюючого ефекту для підвищення продуктивності; якщо досягти цілей дуже складно, стимулюючий ефект пропадає, оскільки ніхто не вірить у можливість досягнення цілей.

Але незважаючи на перераховані недоліки, система бюджетів дозволяє керівнику наперед оцінити ефективність управлінських рішень, оптимальним чином розподілити ресурси між підрозділами, намітити шляхи розвитку персоналу і уникнути кризової ситуації.

Часові межі. Бюджети часто складаються на рік, з детальнішим розбиттям по кожному місяцю. Проте бюджет може охоплювати будь-який вибраний період, вибір якого значною мірою залежить від галузі й конкретної компанії. Якщо стан компанії і галузі відносно стабільний, то періоди планування, як правило, охоплюватимуть триваліший період, ніж ті, що формуються в умовах нестабільності.

Деякі компанії розробляють детальний бюджет на майбутній рік, а також

план у загальних рисах на 23 роки або на 25 років, при цьому ступінь деталізації зменшується.

Бюджетування здійснюється у двох напрямках (рис. 1.1):

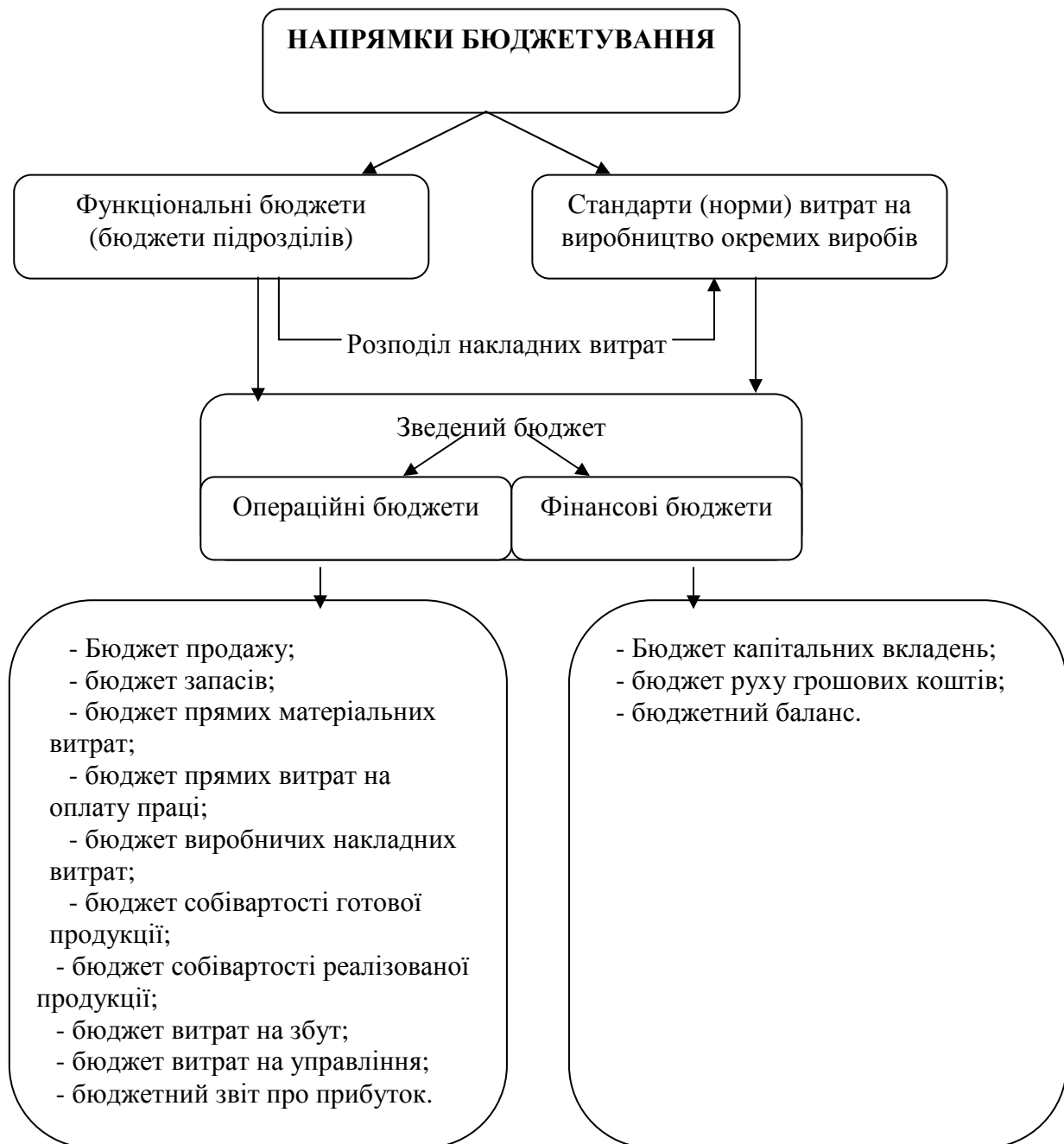

Рис. 1.1 – Напрямки бюджетування та види бюджетів

1. Підготовка функціональних бюджетів, тобто бюджетів підрозділів підприємства (бюджетних центрів).

2. Розробка стандартів (норм) витрат на виробництво окремих виробів (або послуг).

Взаємозв'язок цих напрямків пов'язаний з тим, що на основі бюджетів окремих підрозділів визначається ставка розподілу їх накладних витрат між окремими видами продукції. На основі бюджетів усіх підрозділів готується зведений бюджет підприємства.

Зведений бюджет – це сукупність бюджетів, що узагальнюють майбутні операції усіх підрозділів підприємства. Він складається у дві групи:

- *операційні бюджети* – це сукупність бюджетів витрат та доходів, які забезпечують складання бюджетного звіту про прибутки;
- *фінансові бюджети* – це сукупність бюджетів, які відображають грошові потоки та фінансовий стан підприємства.

Складання бюджетів передбачає проведення наступних заходів (рис. 1.2):

- доведення основних напрямків політики компанії особам, які відповідають за підготовку бюджетів;
- визначення обмежуючих факторів;
- підготовка бюджету продажу;
- попереднє складання інших операційних бюджетів;
- обговорення бюджетів з вищим керівництвом;
- координація і аналіз обговорених бюджетів;
- затвердження бюджетів.

Рис.1. 2 – Процес побудови системи бюджетування на підприємстві

966-629-453-4.

4. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / С. Ф. Голов.- К.: Лібра, 2003. – 704 с.

5. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. - М. Финансы и статистика, 2002. - 952 с.

6. Фридман П. Контроль затрат и финансовых результатов при анализе качества продукции. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997.

7. Конспект лекцій з дисципліни “Управлінський облік ” для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання спеціальності 6.050100 (6.030509) «Облік і аудит» / Авт.: О. Є. Власова: Х. ХНАМГ, –2009. – 126 с.

Питання для самоконтролю знань:

1. Дайте визначення бюджету.
2. Що таке бюджетування? Назвіть основні етапи процесу бюджетування.
3. Назвіть основні функції бюджетів та поясніть їх сутність.
4. Які існують види бюджетів?
5. Що таке бюджетний період? Який проміжок часу він може охоплювати?
6. Який бюджет називається зведеним?
7. Які бюджети входять до складу зведеного бюджету?
8. Поясніть призначення бюджету грошових коштів.
9. В якій послідовності відбувається формування зведеного бюджету?
10. Дайте визначення гнучкого бюджету та поясніть його сутність.
11. За якими напрямками можна визначити відхилення фактичного результату діяльності від запланованого?

Тема 9. Облік і контроль за центрами відповідальності

Навчальні елементи, що повинні бути засвоєні:

Поняття і класифікація центрів відповідальності. Принципи обліку, звітності та оцінки діяльності центрів відповідальності. Облік і оцінка діяльності центрів витрат. Облік і оцінка діяльності центрів прибутку. Облік і оцінка діяльності центру інвестицій. Поняття про трансфертні ціни та їх застосування. Функції та методи визначення трансфертних цін. Особливості обліку і звітності по сегментах бізнесу.

Рекомендовані джерела:

1. Друри К. Управленческий и производственный учет: учебник / К. Друри; пер. с англ. -М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002.- 1071 с.

2. Хорнгрен Ч. Т ., Дж. Фостер Бухгалтерский учет: управленческий аспект. М., Финансы и статистика, 1995, 415 с.

3. Управлінський облік: підруч. для вузів / Л. В. Нападовська.- 2-ге вид., доопрац. та допов. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010.- 648 с. – ISBN 978-966-629-453-4.

4. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник / С. Ф. Голов.- К.: Лібра, 2003. – 704 с.

5. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика: Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова, И. А. Смирновой. - М. Финансы и статистика, 2002. - 952 с.

6. Конспект лекцій з дисципліни “Управлінський облік ” для студентів 3 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання спеціальності 6.050100 (6.030509) «Облік і аудит» / Авт.: О. Є. Власова: Х. ХНАМГ, –2009. – 126 с.

Питання для самоконтролю знань:

1. Дайте визначення центру відповідальності та його типів.
2. Як і для чого складається кошторис центру витрат?
3. Як складається звіт центру витрат?
4. У чому полягають особливості складання звіту центру прибутку?
5. Особливості оцінки діяльності центру інвестицій. Основні показники оцінки.
6. Дайте визначення сегмента бізнесу, охарактеризуйте класифікацію сегментів і формування їх звітності.
7. Для чого обчислюються трансфертні ціни?
8. Дайте коротку характеристику методів розрахунку трансфертних цін.
10. Що розуміють під «делегуванням повноважень»?
11. У чому сутність контрибуційного підходу до оцінки центру відповідальності?
12. Сутність управління за відхиленнями.

5. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОГО ЗАВДАННЯ

За кожним студентом закріплюються два номери контрольних питань та варіант завдання згідно з двома останніми цифрами номера залікової книжки. Перші цифри означають номери контрольних питань, третя – номер варіанта завдання.

Наприклад, 2, 31, 0 означає: контрольні питання № 2 і № 31, а також варіант завдання № 0.

Індивідуальне закріплення контрольних завдань представлено в таблиці.

Таблиця 2.1 – Номери питань і варіанти завдання для виконання контрольної роботи

Дві останні цифри залікової книжки	Номера питань та варіанта завдання	Дві останні цифри залікової книжки	Номера питань та варіанта завдання
1	2	3	4
01 або 51	1, 15, 0	26 або 76	3, 29, 1
02 52	2, 23, 1	27 77	6, 33, 7
03 53	1, 34, 5	28 78	8, 38, 0
04 54	2, 46, 8	29 79	12, 42, 3
05 55	3, 29 4	30 80	14, 34, 7
06 56	13, 47, 6	31 81	15, 32, 6

Продовження табл.

1	2	3	4
07 57	4, 31, 7	32 82	16, 27, 4
08 58	7, 34, 3	33 83	27, 35, 8
09 59	10, 49, 9	34 84	26, 18, 5
10 60	9, 36, 2	35 85	23, 34, 1
11 61	11, 28, 6	36 86	17, 22, 0
12 62	5, 31, 4	37 87	2, 21 4
13 63	9, 47, 9	38 88	3, 46, 9
14 64	20, 33, 2	39 89	5, 14, 2
15 65	25, 48, 8	40 90	7, 48, 2
16 66	30, 46, 3	41 91	10, 31, 5
17 67	40, 43, 4	42 92	9, 44, 3
18 68	42, 45, 8	43 93	15, 40, 5
19 69	45, 47, 5	44 94	19, 30, 6
20 70	17, 37, 1	45 95	30, 49, 8
21 71	19, 36, 0	46 96	17, 33, 1
22 72	21, 39, 6	47 97	12, 32, 7
23 73	32, 40, 2	48 98	10, 41, 2
24 74	35, 44, 9	49 99	16, 28, 9
25 75	37, 24, 4	50 100	2, 29, 4

Виконання завдання передбачає:

1. На основі представленої інформації скласти бюджет продажу продукції за другий квартал за формою, наведено в додатку 1. Загальні обсяги реалізації продукту А і продукту Б визначаються, виходячи з представленої питомої ваги продажу цих продуктів у загальному обсязі реалізації підприємства "Нарус".

2. Виходячи з визначених обсягів продажу продуктів А та Б, а також розміру доходу, який передбачається отримати, а також затвердженій на підприємстві розрахунковій політиці, необхідно визначити графік погашення дебіторської заборгованості покупцями продукції. При визначенні величини надходжень від покупців за місяцями треба враховувати дебіторську заборгованість, яка існує на початок звітнього місяця.

Приклад 1. Необхідно розрахувати величину надходжень грошових коштів у квітні при існуванні наступної розрахункової політики на підприємстві: у місяці продажу – отриманню належить 60 % загальної величини дебіторської заборгованості за квітень; 35 % належить до отримання у наступному місяці після місяця продажу; 5 % є безнадійною заборгованістю.

Таблиця 2.2 Розрахунок величини надходжень від покупців за квітень, тис. грн

Показник	Квітень	Розрахунок
1. Дебітори на початок квітня	10,00	–
2. Дебіторська заборгованість за продукцію, яка реалізована в квітні	278,3	Дані бюджету продажу
3. Усього дебіторська заборгованість, тис. грн.	288,3	$10,0 + 278,3$
4. Погашення дебіторської заборгованості за:		
4.1 березень	8,75	$((10,0 \times 100\%)/40\%) \times 35\%$
4.2 квітень	166,98	$278,6 \times 60\%$
5. Загальна сума надходження грошових коштів	175,73	$8,75 + 166,98$
6. Дебіторська заборгованість на кінець квітня	112,57	$288,3 - 175,73$

Аналогічно, розраховуються в графіки погашення дебіторської та кредиторської заборгованості.

3. На основі бюджету продаж складається бюджет виробництва, мета якого - розрахувати обсяги виробництва різних видів продукції, виходячи з планових обсягів продажів (результатів розрахунку попереднього бюджету) і цільового залишку запасів готової продукції. По кожній позиції товарної номенклатури бюджет виробництва розраховується як:

Обсяг виробництва = обсяг продаж + запас на кінець періоду, що планується – залишок запасів на початок періоду, що планується

Розміри залишків запасів розраховуються виходячи з встановлених на підприємстві лімітів.

Приклад 2. На підприємстві затверджені наступні ліміти залишків запасів продукту 1 на складі: 2 % від обсягу продажу, запланованого на наступний місяць.

Таблиця 2.3.- Бюджет виробництва, тис. од.

Показники	Січень	Лютий	Березень	1-й квартал
Бюджет продажу	10,0	5,0	6,2	21,2 (10,0 + 5,0 + 6,2)
мінус Початкові запаси готової продукції	0,5	0,1	0,124	0,5
плюс Кінцеві запаси готової продукції	0,1 (5,0 × 2 %)	0,124 (6,2 × 2 %)		
Бюджет виробництва	9,6 (10,0 – 0,5 + 0,1)	5,024 (5,0 – 0,1 + 0,124)	6,076	20,7 (9,6 + 5,024 + 6,076) = = (21,2 – 0,5)

Початкові залишки запасів готової продукції на складі розподіляються між окремими видами продукції пропорційно питомій вазі товарів у загальному обсягу реалізації. Собівартість залишків запасів, які є на складі станом на 01

квітня, розраховується за собівартістю, рівною собівартості готової продукції, виробленої за квітень.

4. Бюджет виробництва є основою для складання бюджету закупки сировини для виробництва продукції, в якому визначаються потреби в сировині й матеріалах для виробництва запланованої кількості продукції. Його складають, виходячи з даних про планові цехові обсяги випуску (попередній бюджет) по всій номенклатурі продукції та нормативів витрат сировини на одиницю продукції кожного найменування.

Бюджетні показники для окремих елементів виробничих витрат по кожному виду продукції розраховуються як:

$$\text{Бюджетний обсяг виробництва} \times \text{норматив витрат сировини на виробництво одиниці продукції}$$

Нормативи, що формують бюджети витрат, повинні бути реально досяжними при достатньо високій ефективності роботи, тобто вони повинні включати деякий відсоток втрат, неминучих за існуючих умов і технології виробництва. Включення в нормативи і бюджети очікуваних втрат сировини дозволить керівництву контролювати рівень реальних втрат і, якщо він перевищить бюджетний, оперативно вжити заходи до виправлення ситуації.

Дані формуються як в натуральних одиницях, так і в грошовому вираженні, за нормативними цінами.

Приклад 3. На підприємстві встановлені наступні нормативи витрачання сировини на виробництво продукту 1: на 1 шт. продукту передбачається:

- 0,5 кг матеріалу 1 за ціною 25,0 грн/кг;
- 0,2 кг матеріалу 2 за ціною 10,0 грн/кг;
- 0,1 кг матеріалу 3 за ціною 128 грн/кг.

Таблиця 2.4.- Розрахунок потреби у сировині при визначених обсягах виробництва

Показники	Продукт 1	
	тис. кг.	тис. грн.
Кількість готової продукції, що повинна бути вироблена, тис. од.	9,7	
Витрати матеріалу 1	4,85 (9,7 × 0,5)	121,25 (4,85 × 25,0)
Витрати матеріалу 2	1,94 (9,7 × 0,2)	19,4 (1,94 × 10,0)
Витрати матеріалу 3	0,97 (9,7 × 0,1)	124,16 (0,97 × 128,0)
Усього витрат сировини	7,76	264,81

При здійсненні планування витрат сировини необхідно враховувати вартість сировини, яка вже пройшла первинну обробку (незавершене виробництво на початок періоду), і сировини, яка буде знаходитися у незавершеному виробництві на кінець періоду. Розрахунок витрат сировини здійснюється аналогічно розрахунку показників бюджету виробництва.

5. Як і розглянутий вище бюджет витрат основних матеріалів, бюджет

прямих трудових витрат базується на даних бюджету виробництва і нормативах витрат праці основних робітників на виготовлення кожного виробу.

Окремо плануються витрати на соціальні заходи нарахування у Пенсійний фонд та фонди соціального страхування (загальний розмір нарахувань дається у завданні).

Дані формуються як в натуральних одиницях (нормо-годинах), так і в грошовому вираженні, за нормативними ставками заробітної плати.

При розрахунку графіку погашення кредиторської заборгованості з основними робітниками необхідно враховувати, що в розряд такої заборгованості не входить заборгованість підприємства по здійснених нарахуваннях перед Пенсійним фондом та фондами соціального страхування, які є додатковими витратами підприємства.

6. Бюджет накладних витрат представляє дані щодо виробничих накладних витрат підприємства, які будуть понесені на виробництво запланованої кількості готової продукції. Номенклатура статей накладних витрат (це відноситься і до невиробничих накладних витрат) для цілей бюджетування визначається особливостями діяльності компанії, а також аналітичними і контрольними потребами керівництва. Керівництвом також встановлюються бюджетні ставки їх розподілу, виходячи з аналізу факторів, що впливають на виникнення і розмір накладних витрат. У завданні всі виробничі накладні витрати розділені, виходячи із залежності їх розміру від зміни обсягів виробництва продукції – постійні й змінні. У завданні передбачається розрахунок розміру змінних накладних витрат, виходячи з трудомісткості (тис. нормо/год.) виробничої програми (показник бюджету витрат на оплату праці) та бюджетної ставки витрат, розрахованої на 1 нормо/год.

Розрахунок показника змінних виробничих накладних витрат здійснюється за формулою:

$$\text{Трудомісткість виробничої програми} \times \text{ставка змінних виробничих накладних витрат на 1 нормо/год.}$$

У процесі розрахунку загальної величини виробничих накладних витрат передбачається також розрахунок показника "грошових виплат", тобто показника накладних витрат, які призведуть до зменшення грошових коштів у періоді. При цьому слід відмітити, що витрати підприємства, пов'язані з амортизацією устаткування, є витратами, які нараховуються, тобто витратами, які не пов'язані зі зменшенням грошових коштів підприємства. Показник "грошових виробничих накладних витрат" необхідно враховувати при створенні бюджету руху грошових коштів за період, що планується.

7. Розрахунок калькуляції виробничої собівартості реалізованої готової продукції за період, що аналізується, передбачає визначення величини виробничих витрат, які можуть бути віднесені на фінансовий результат діяльності підприємства за період. При визначенні собівартості реалізованої продукції за період використовується метод ФІФО, тобто метод оцінки запасів, який базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство, тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво (продаж та інше вибуття), при вибутті

оцінюються за собівартістю перших за часом надходження запасів.

Приклад 4.

Таблиця 2.5 – Вихідні дані про рух товару А за місяць

Дата	Показник	Кількість одиниць	Ціна за одиницю, грн
01.03.2006 р.	Залишок на початок місяця	15	10
14.03.2006 р.	Придбано	15	12
17.03.2006 р.	Продано	10	20
24.03.2006 р.	Придбано	17	13
29.03.2006 р.	Продано	12	20

Собівартість запасів, що вибули:

17.03.2006 р. $10 \text{ од.} \times 10 = 100 \text{ грн}$

29.03.2006 р. $5 \text{ од.} \times 10 = 50 \text{ грн}$
 $7 \text{ од.} \times 12 = 84 \text{ грн}$

Всього 234 грн.

Залишок запасів на кінець місяця:

$8 \text{ од.} \times 12 = 96 \text{ грн}$

$17 \text{ од.} \times 13 = 221 \text{ грн}$

Всього 317 грн.

8. При розрахунку показника змінних невиробничих накладних витрат (бюджет комерційних та адміністративних витрат) у завданні встановлюється залежність цих витрат від обсягу реалізованої продукції (бюджет продаж) і бюджетної ставки витрат, розрахованої на одиницю продукції. При складанні бюджету комерційних та адміністративних витрат треба враховувати обмеження відносно грошової складової таких витрат та її подальшого використання при складанні бюджету руху грошових коштів.

9. Бюджет доходів і витрат є документом, що показує, яким чином планова операційна діяльність компанії приведе до формування фінансового результату планового періоду.

Визнання виручки (і, як наслідок цього, прибутку) звичайно базується на принципі нарахування, що означає її відображення у момент виникнення прав на отримання грошових коштів або зобов'язань їх виплатити. Момент цей не завжди співпадає з моментами надходжень і виплат грошових коштів. Крім того, деякі статті бюджету є не грошовими витратами, наприклад, амортизація, які не відображаються у бюджеті руху грошових коштів, але повинні бути враховані при формуванні фінансового результату періоду.

Відзначимо також, що в бюджет доходів та витрат включається бухгалтерська реалізація (без ПДВ) і витрати основних ресурсів, що відносяться до цього обсягу продажів.

Відомості для складання бюджету надходять з наступних документів:

- виручка – з бюджету продажів;
- виробничі витрати на бюджетні продажі – з бюджету виробничої

собівартості реалізованої продукції;

невиробничі витрати – з бюджету адміністративних і комерційних витрат.

При розрахунку бюджету доходів і витрат необхідно також враховувати відсотки за кредит, які планує сплатити підприємство в разі використання наданою кредитною лінією. Кредитна лінія використовується тільки у випадку, коли остаток грошових коштів на рахунках підприємства є меншим ніж це передбачено обліковою політикою підприємства.

Приклад 5. Підприємству відкрита в банку кредитна лінія в розмірі 100 000,0 грн під 10 % річних. При цьому обліковою політикою передбачено постійне існування ліміту грошових коштів на рахунках у розмірі 3000,0 грн. За результатами розрахунку залишку грошових коштів за липень було визначено дефіцит грошових коштів у розмірі 50 000,0 грн. У зв'язку з цим було прийнято рішення скористатися кредитною лінією.

Відсотки за кредит складуть: $((50\,000,0 + 3\,000,0) \times 10\%) / 12 \text{ місяців} = 441,67 \text{ грн/мес.}$

10. При розробці бюджету руху грошових коштів важливо розрізняти моменти, коли виникає право одержати (або зобов'язання заплатити) грошові кошти, і моменти їх реального отримання (або виплати). У бухгалтерському обліку загальноприйнятим є принцип нарахування, відповідно до якого виручка визнається не в момент надходження грошових коштів, а в момент фактичного здійснення операції (отримання або відвантаження товарів). Тому в звіті про прибутки і збитки та бухгалтерському балансі найчастіше бувають відображені саме права отримання або виплати засобів, тоді як в бюджеті про рух грошових засобів – реальні надходження або виплати.

Тому для заповнення бюджету руху грошових коштів використовують показники, які відображено в графіках погашення дебіторської та кредиторської заборгованості, а також бюджетах накладних витрат. Для розробки бюджету руху грошових коштів Також потрібні наступні відомості:

- для розробки графіка платежів необхідна інформація про те, які витрати не впливають на грошовий потік (наприклад, амортизація, доходи і витрати майбутніх періодів); які платежі відносяться до того ж періоду, в якому нараховуються (наприклад, орендна плата), які – в наступному (наприклад, заробітна плата з відрахуваннями, податки), а які – авансом;

- для визначення доходів від продажів слід знати величину дебіторської заборгованості на початок періоду та її зміну за плановий період. Надходження за період складуть (виручка по бюджету продажів повинна бути скоригована на суму ПДВ):

Надходження за період = Дебіторська заборгованість на початок періоду + виручка – дебіторська заборгованість на кінець періоду

- за наявності достовірної статистики слід враховувати і середньостатистичний відсоток безнадійних боргів покупців;

- для визначення сум платежів в оплату закупівель слід знати величини кредиторської заборгованості і запасів на початок періоду і їх зміни за період. Платежі в оплату закупівель (обсяг закупівель по бюджету закупівель матеріалів повинна бути скоригована на суму ПДВ) за період складуть:

Платежі за період = кредиторська заборгованість на початок періоду + обсяг закупівель за період – кредиторська заборгованість на кінець періоду.

Обсяг закупівель у кредит за період = потреба для даного періоду + запаси на кінець періоду – запаси на початок періоду

- для підготовки бюджету руху грошей слід знати розподіл платежів і надходжень по місяцях, тижнях або днях усередині періоду. При розробці бюджету руху грошових коштів спочатку «розставляються» по клітках-періодах найважливіші платежі, терміни яких відомі наперед, – йдеться про податки, повернення кредитів, виплати найкрупнішим постачальникам, і т.п. Решта витрат планується «за залишковим принципом»;

Приклад 6. Майже всі українські підприємства сплачують податки по закінченні звітного періоду (ПДВ, податок на прибуток та інші) у строки, які залежать від термінів здачі податкової звітності:

- місячний – сплата податків до 30-го календарного дня наступного місяця;

- квартальний – сплата податків до 50-го календарного дня наступного кварталу.

При цьому сплата зборів у Пенсійний фонд і фонди соціального страхування здійснюється у момент отримання грошових коштів на сплату заробітної плати, тобто в періоді виплати заробітної плати.

- для оцінки реальних платіжних можливостей організації слід знати плановий залишок вільних грошових коштів на початок планованого періоду. Звичайно його величина (хоча б приблизно) буває відома до кінця поточного періоду.

При розв'язанні завдання необхідно враховувати, що податок на прибуток сплачується за результатами кварталу, тобто в бюджеті руху грошових коштів вказується тільки податок на прибуток за перший квартал.

11. Бюджети складаються за формою, наведеною в Додатку.

ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ

1. Роль аналізу “витрати — обсяг — прибуток” у прийнятті управлінських рішень.

2. Роль бюджетного планування в управлінні підприємством.

3. Охарактеризуйте основні умови беззбитковості виробництва та продажу продукції. Визначить основні шляхи підвищення прибутковості підприємства.

4. Використання обліку затрат в прийнятті короткострокових управлінських рішень.

5. Використання обліку затрат в прийнятті довгострокових управлінських рішень.

6. Види цін і роль ціноутворення у прийнятті управлінських рішень.

7. Охарактеризуйте особливості організації управлінського обліку в різних сферах діяльності.

8. Охарактеризуйте особливості управлінського обліку операційної діяльності підприємств.

9. Охарактеризуйте особливості управлінського обліку інвестиційної діяльності.
10. Охарактеризуйте особливості управлінського обліку фінансової діяльності.
11. Формування інформації для прийняття управлінських рішень на етапі постачання.
12. Формування інформації для прийняття управлінських рішень на етапі виробництва.
13. Формування інформації для прийняття управлінських рішень на етапі реалізації продукції (послуг).
14. Міжнародна практика виокремлення управлінського обліку із загальної системи бухгалтерського обліку.
15. Функції бухгалтерів-аналітиків в управлінні підприємством.
16. Роль планування як однієї із функцій управління.
17. Роль управлінського обліку в постачальницькій діяльності.
18. Контролінг як інструмент управління підприємством.
19. Організаційно-методичні основи створення системи управлінського обліку на підприємстві.
20. Охарактеризуйте особливості застосування функціонального обліку витрат і результатів діяльності (метод АВС).
21. Визначіть загальні правила застосування управління за цільовими витратами в системі таргет-костинг.
22. Використання даних фінансового обліку для управління підприємством.
23. Ціноутворення на основі інформації про собівартість продукції.
24. Визначіть відмінності між поняттями «довгострокова нижня межа ціни», «короткострокова нижня межа ціни», «трансферна ціна».
25. Сформулюйте методику правильного встановлення ціни на продукцію, товар, послугу, роботу та визначіть її вплив на фінансовий результат.
26. Методика та техніка визначення центрів витрат і центрів відповідальності.
27. Сутність і принципи виділення центрів відповідальності. Класифікація центрів відповідальності за різними ознаками.
28. Діючи методики оцінка діяльності центрів відповідальності.
29. Управлінська звітність: види, форми, принципи формування.
30. Методика і техніка узагальнення даних управлінського обліку та складання даних внутрішньої звітності.
31. Взаємозв'язок між фінансовою звітністю та внутрішньою звітністю підприємства.
32. Порівняльна характеристика зовнішньої та внутрішньої звітності.
33. Використання трансфертного управління діяльністю підприємства.
34. Процес формування управлінських рішень. Групування релевантної інформації в управлінському обліку виходячи із видів рішень.
35. Дайте визначення терміна «структура продажу» та поясніть його на конкретному прикладі.

36. Поясніть, як CVP-аналіз може бути застосований в умовах багато-продуктового виробництва.
37. Які загальні підходи існують щодо прийняття рішень в умовах невизначеності?
38. Дайте характеристику прийомів щодо визначення оптимального розміру запасів.
39. Наведіть перелік внутрішніх якісних факторів, що впливають на прийняття рішення «виробляти чи купувати?».
40. Наведіть перелік зовнішніх якісних факторів, що впливають на прийняття рішення «виробляти чи купувати?».
41. Яка мета оптимізації розміру партії запасів? Сформулюйте алгоритм визначення оптимальної партії поставок.
42. Бюджетування: проблеми впровадження.
43. Значення бюджетування та контролю. Мета бюджетування та основні етапи організації бюджетного процесу.
44. Завдання бюджетування. Процедури бюджетування. Класифікація бюджетів за різними ознаками.
45. Порівняльна характеристика статичних та гнучких бюджетів.
46. Основний (генеральний) бюджет, його характеристика та значення. Сутність система поточного бюджетування.
47. Статичний бюджет, визначення та призначення. Загальна методика складання.
48. Гнучкий бюджет, визначення та призначення. Загальна методика складання.
49. Стратегічний облік у структурі управління підприємством.

СКЛАДАННЯ БЮДЖЕТУ ПІДПРИЄМСТВА

На підставі наведених нижче даних скласти основний бюджет для підприємства «Нарус» за другий квартал 200__ р.

Таблиця 2.6 Умови складання бюджету

Умови завдання	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ціна товару, грн/од.:										
- продукт А;	4,0	2,0	5,2	4,73	5,96	33,75	4,41	25,7	10,0	4,2
- продукт Б	4,5	2,25	5,73	4,73	5,96	47,2	5,96	29,2	20,0	4,73
Питома вага окремих товарів у загальному обсязі реалізації:										
- продукт А;	33 %	40 %	33 %	30 %	50 %	70 %	80 %	75 %	80%	33 %
- продукт Б	67 %	60 %	67 %	70 %	50 %	30 %	20 %	25 %	20%	67 %
Умови розрахунків з покупцями за реалізовану продукцію:										
- кошти, що поступають у місяці продажу;	60 %	50 %	75 %	80 %	90 %	50 %	75 %	60%	60%	60 %
- кошти, що поступають у наступному місяці;	35 %	50 %	20 %	17 %	8 %	45 %	20 %	35%	35%	35 %
- не поступають протягом аналізованого періоду (прострочена дебіторська заборгованість)	5 %		5 %	3 %	2 %	5 %	5 %	5%	5%	5 %
Дебіторська заборгованість на 01 квітня, з урахуванням безнадійних боргів та перехідних залишків, грн	65000,0	32500,0	10000,0	75000,0	80000,0	25000,0	30000,0	40000,0	30 000	10000,0
Залишки запасів на складі на 1 квітня, од.	—	1000	2000	—	3500	1500	—	—	4 000	4300
Виробнича собівартість продукції, що облікується на складі станом на 1 квітня складає, грн/од. %										
- продукт А;	2,7									
- продукт Б	3,0									

Продовження табл. 2.6

Умови завдання	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Керівництво підприємства вважає, що кінцеві залишки готової продукції на складі повинні складати: _____ від обсягу продажів на наступний місяць	7 %	3,5 %	15 %	25 %	5 %	20 %	15 %	10 %	20 %	20 %
Для виробництва обох видів продукції використовується один вид сировини за ціною: _____ грн/кг. Технічні норми витрати сировини складають: на продукт А (кг/шт.); на продукт Б (кг/шт.)	2,0 0,5 0,7	2,0 0,25 0,35	10,0 0,3 0,2	2,0 0,5 0,7	4,0 0,4 0,6	35,5 0,3 0,5	17,75 0,1 0,2	6,3 2,5 3,1	4,0 0,4 0,6	5,0 0,2 0,3
Керівництво підприємства вважає, що на кінець кожного місяця воно повинне мати складські залишки сировини в обсязі _____ від потреб наступного місяця	20 %	10 %	10 %	25 %	5 %	10 %	20 %	15 %	10 %	20 %
Оплата закупівель виконується таким чином: - оплачується в місяць закупівлі; - кредиторська заборгованість за сировину погашається в наступному місяці	65 % 35 %	65 % 35 %	75 % 25 %	65 % 35 %	50 % 50 %	75 % 25 %	65 % 35 %	70 % 30 %	50 % 50 %	65 % 35 %
Кредиторська заборгованість постачальникам сировини на 1 квітня складала, грн:	45000,0	22500,0	25000,0	10000,0	45000,0	15000,0	25000,0	10000,0	12000,0	10000,0
Норма трудомісткості одиниці продукції складає: продукт А, нормо-год./од. продукт Б, нормо-год./од.	0,1 0,1	0,05 0,05	0,4 0,4	0,1 0,1	0,1 0,1	0,4 0,4	0,1 0,1	0,1 0,1	1,4 2,4	0,1 0,1

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ставка оплати праці, грн./нормо-год.	3,0	1,50	1,25	2,75	3,25	2,0	2,75	1,5	1,75	1,75
Витрати на пенсійне і соціальне страхування, 36,3 %										
Виплата заробітної плати здійснюється таким чином: - платиться в поточному місяці (аванс); - платиться в наступному (залишок заробітної плати)	70 % 30 %	25 % 75 %	50% 50%	70 % 30 %	60 % 40 %	50% 50%	70 % 30 %	60 % 40 %	50% 50%	50% 50%
Кредиторська заборгованість по заробітній платі на 1 квітня складає, грн	7500,0	3750,0	1200,0	5325,0	7125,0	7500,0	2035,0	7125,0	1200,0	7500,0
Виробничі витрати: - змінна частина виробничих витрат складає _____ грн на 1 нормо-год. трудомісткості виробничої програми:										
продукт А	5,2	2,6	1,2	5,2	4,3	3,2	0,7	0,7	0,5	0,5
продукт Б	4,2	2,1	2,3	4,2	3,3	2,5	0,3	0,5	0,3	0,3
- постійна частина виробничих витрат рівна: (грн за місяць)	14000,0	7000,0	2500,0	30000,0	40000,0	25000,0	1420,0	2500,0	40000,0	13000,0
Ця сума включає _____грн амортизаційних відрахувань, які не приводять до зменшення грошових коштів підприємства	5000,0	2500,0	1000,0	15000,0	20000,0	25000,0	550,0	1000,0	20000,0	7250,0
Адміністративні і комерційні витрати: - змінна частина адміністративних і комерційних витрат складає на одиницю проданих товарів: - продукт А, грн; - продукт Б, грн;	0,6 0,2	0,3 0,1	0,2 0,3	0,06 0,2	0,2 0,3	0,2 0,3	0,6 0,2	0,5 0,4	0,2 0,3	0,6 0,2

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
- постійна частина адміністративних і комерційних витрат складає, грн в місяць. У цю суму входить амортизація будівель, складських приміщень і устаткування, яка не приводить до зменшення грошових коштів змінна частина, грн	1850,0 200,0	925,0 100,0	5325,0 200,0	1695,0 200,0	1850,0 200,0	3000,0 600,0	1850,0 200,0	35000,0 3725,0	2000,0 500,0	1723,0 500,0
Підприємству відкрита в банку кредитна лінія, що дозволяє одержувати позики в розмірі не більш _____ грн за квартал ¹	250000	250000	250000	250000	250000	250000	250000	250000	250000	250000
Мінімальний залишок грошових коштів в касі і на рахунку підприємства повинен складати _____ грн	15000,0	5 000,0	5000,0	15000,0	25000,0	5000,0	15000,0	25000,0	30000,0	15000,0
Всі позики виконуються на початку поточного місяця, а виплата відсотків за кредит з розрахунку _____ % у рік виконується на початку поточному місяці	10 %	15 %	12 %	10 %	17,5 %	12 %	10 %	17,5 %	18 %	10 %
У травні акціонерам повинні виплатити дивіденди в сумі _____ грн	25000,0		10000,0	49000,0	-	15000,0	10000,0	-	49000,0	35000,0
Планується закупівля устаткування з виплатами: - у червні, грн; - в липні, грн	175000 -		143700 48300	100000 50000	100000 100000	5733300 —	1000000 -	87500 87500	19200 —	100000 50000

¹ У випадку не достатності грошових коштів, що отримуються підприємством внаслідок відкриття кредитної лінії, підготувати рекомендації щодо заходів по поліпшенню фінансового стану підприємства. Також необхідно оцінити економічну необхідність використання кредитної лінії.

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Залишок грошових коштів на 1 квітня склав (грн) (відповідає мінімальному розміру грошових коштів в касі і на рахунку підприємства)										
Обсяг продажу продукції, тис. од.:										
- квітень;	30	15	120	100	20	130	120	100	20	120
- травень;	25	12,5	150	150	50	125	150	150	50	150
- червень;	25	12,5	140	75	75	125	145	75	30	140
- липень;	35	17,5	120	125	45	130	130	100	45	135
Податок на прибуток за 1 квартал, тис. грн	25,0	12,5	17,0	55,7	13,3	17,0	20,1	115,3	17,3	45,3

Примітка: У випадку виявлення недоліків у процесі планування господарської діяльності на майбутній період сформулювати рекомендації щодо поліпшення запланованих показників з метою виведення підприємства із зони збитковості та забезпечення мінімального прибутку.

1. Бюджет продаж

Показники	Квітень		Травень		Червень		Всього за другий квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1. Загальний обсяг продажу, тис. од.										
2. Питома вага товарів у загальному обсязі реалізації, %										
3. Обсяг продажу, тис. од.										
4. Ціна, грн/од.										
5. Валовий дохід від продажу, тис. грн.										
6. Усього дохід, тис. грн.										

2. Графік надходження грошових коштів від покупців, тис. грн

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал	Дебітори на початок 3 кв. 6
1	2	3	4	5	
1. Дебітори на початок періоду					
2. Дебіторська заборгованість за місяць					
3. Усього дебіторська заборгованість					
4. Погашення дебіторська заборгованість за:					

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6
4.1 березень					
4.2 квітень					
4.3 травень					
4.4 червень					
5. Усього надходження коштів					
6. Дебітори на кінець періоду					

Додаток 3

3. Бюджет виробництва, тис. од.

[illegible]

4. Бюджет закупівель сировини на виробництво продукції

Показники	Квітень		Травень		Червень		Всього за другий квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1. Обсяг виробництва, тис. од.										
2. Норма витрати сировини, кг/од.										
3. Витрата сировини на виробництво всього обсягу, тис. кг										
4. Кінцеві залишки запасів сировини, тис. кг.										
5. Загальна потреба в сировині, тис. кг										
6. Початкові залишки запасів сировини, тис. кг										
7. Програма закупівель, тис. кг										
8. Вартість сировини, грн/кг										
9. Витрати на сировину, тис. грн										
10. Усього витрат на виробництво, тис. грн										

5. Графік погашення кредиторської заборгованості за отриману сировину, тис. грн

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал	Дебітори на початок 3 кв.
1. Кредиторська заборгованість на початок періоду					
2. Витрати на сировину за місяць					
3. Усього кредиторська заборгованість за отриману сировину					
4. Погашення кредиторської заборгованості за:					
4.1 березень					
4.2 квітень					
4.3 травень					
4.4 червень					
5. Усього погашення кредиторської заборгованості					
6. Кредиторська заборгованість за сировину на кінець періоду					

6. Бюджет витрат на заробітну плату основних виробничих працівників

Показники	Квітень		Травень		Червень		Всього за другий квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А		А	Б	А	Б
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Обсяг виробництва, тис. од.										
2. Норма трудомісткості, нормо-год./од.										
3. Трудомісткості виробничої програми, тис. нормо-год.										

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
4. Ставка оплати праці без урахування зборів на соціальне та пенсійне страхування, грн/нормо-год.										
5. Витрати на заробітну плату при вартості нормо-годин ____ грн, тис. грн.										
6. Усього витрат на оплату праці, тис. грн										
7. Витрати на пенсійне та соціальне страхування, 37,3 %										
8. Усього витрат на оплату праці, тис. грн.										

Додаток 7

7. Графік погашення кредиторської заборгованості з оплати праці, тис. грн

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал	Дебітори на початок 3 кв.
1. Кредиторська заборгованість на початок періоду					
2. Витрати на оплату праці за місяць					
3. Усього кредиторська заборгованість по розрахунках з персоналом					
4. Погашення кредиторської заборгованості за:					
4.1 березень					
4.2 квітень					
4.3 травень					
4.4 червень					
5. Усього погашення кредиторської заборгованості					
6. Кредиторська заборгованість по оплаті праці на кінець періоду					

8. Бюджет виробничих накладних витрат, тис. грн

Показники	Квітень		Травень		Червень		Всього за другий квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А		А	Б	А	Б
1. Трудомісткість виробничої програми, тис. нормо-год.										
2. Ставка змінних накладних витрат, грн/нормо-год.										
3. Усього змінних виробничих накладних витрат										
4. Постійні виробничі накладні витрати										
5. Всього виробничих накладних витрат										
у т. ч. амортизація										
6. Грошові виплати										

9. Калькуляція виробничої собівартості одиниці товару за квітень червень

Показник	Товар А			Товар Б		
	Загальна сума, запланована за бюджетом грн			Загальна сума, запланована за бюджетом грн		
	квітень	травень	червень	квітень	травень	червень
1	2	3	4	5	6	7
1. Витрати на сировину						
2. Заробітна плата основних виробничих працівників						

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6	7
3. Витрати на пенсійне та соціальне страхування						
4. Виробничі накладні витрати						
- змінні						
- постійні*						
5. Всього виробнича собівартість випуску						
Запланованих обсяг виробництва, од.						
6. Всього виробнича собівартість одиниці продукції, грн.						
* Розподіляються пропорційно питомій вазі окремого виду продукції у загальному обсязі виробництва						

Додаток 10

10. Виробнича собівартість товарних залишків готової продукції на складі

Квітень

Продукт	Залишки продукції, тис. од.		Виробнича собівартість, грн/од.		Вартість товарних залишків, тис. грн	
	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця
1. А						
2. Б						
3. Всього						

Травень

Продукт	Залишки продукції, тис. од.		Виробнича собівартість, грн/од.		Вартість товарних залишків, тис. грн	
	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця
1. А						
2. Б						
3. Всього						

Червень

Продукт	Залишки продукції, тис. од.		Виробнича собівартість, грн/од.		Вартість товарних залишків, тис. грн.	
	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця	на початок місяця	на кінець місяця
1. А						
2. Б						
3. Всього						

Додаток 11

**11. Розрахунок виробничої собівартості реалізованої продукції_ФІФО (середньозваженої собівартості)²,
тис. грн**

Показники	Квітень		Травень		Червень		Всього за другий квартал		Липень	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1. Обсяг продаж, тис. од.										
2. Виробнича собівартість										
- залишку готової продукції на складі										
- виробленої у періоді продукції										
3. Всього собівартість реалізованої продукції , тис. грн										

² У парних варіантах застосовується метод ФІФО, у непарних – метод середньозваженої собівартості.

12. Бюджет адміністративних і комерційних накладних витрат, тис. грн.

Показники	Квітень		Травень		Червень		Всього за другий квартал	
	А	Б	А	Б		А	Б	А
1. Обсяг продаж, тис. од.								
2. Ставка змінних витрат								
3. Сума змінних витрат								
4. Всього змінних витрат								
5. Сума постійних витрат								
6. Всього адміністративних і комерційних накладних витрат								
у т. ч. амортизація								
7. Грошові виплати								

13. Бюджет доходів і витрат, тис. грн

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал
1. Доход від реалізації				
2. Виробнича собівартість реалізованої продукції				
3. Адміністративні витрати				
4. Відсотки за використання кредитної лінії				
5. Прибуток до оподаткування				
7. Податок на прибуток				
8. Чистий прибуток				

16. Графік руху грошових коштів, тис. грн

Показники	Квітень	Травень	Червень	Всього за другий квартал	Липень
1. Доходи					
1.1 Залишок грошових коштів на початок періоду					
1.2 Надходження грошових коштів за період від покупців					
1.3 Всього доходів					
2. Витрати					
2.1 Витрати на сировину					
2.2 Витрати на оплату праці					
2.3 Витрати на сплату зборів до Пенсійного фондів та фондів соціального страхування					
2.3 Витрати на виробничі накладні затрати					
2.4 Адміністративні витрати					
2.5 Витрати на сплату податку на прибуток					
2.6 Сплата процентів за користування кредитною лінією					
2.7 Дивіденди					
2.8 Покупка устаткування					
2.9 Всього виплат					
3. Сальдо доходів та витрат					
4. Додаткове залучення грошових коштів (кредитна лінія)					
5. Залишок грошових коштів на кінець періоду					

6. ТЕСТ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ РІВНЯ ОСТАТОЧНИХ ЗНАНЬ

У розділі 8 Методичних вказівок наведено перелік тестових завдань, що обов'язково повинні бути розв'язані в контрольній роботі. Комплект тестових завдань визначається за обраним варіантом ених складається з варіанти контрольних робіт, в кожному з яких міститься по 10 тестових завдань. В текст контрольної роботи ці завдання слід переписувати **ОБОВ'ЯЗКОВО**. В іншому – випадку завдання другого блоку вважається невиконаним.

Тести можуть мати закриту форму, але кількість правильних відповідей може бути більше однієї. Студенту необхідно обрати правильний, на його думку, варіант відповіді з комплектів, запропонованих після відповідного тесту.

Наприклад

Відповідь:

<i>а, б, г;</i>	<i>б, д;</i>	<i>д, е;</i>	<i>а, г, д;</i>	<i>в, г.</i>
-----------------	--------------	--------------	-----------------	--------------

Правильна відповідь: б, д.

Правильну відповідь доцільно виділяти маркером, жирним шрифтом або курсивом, окресленням відповідної літери на початку рядка з правильною (на погляд студента) відповіддю або в інший спосіб, який дозволяє однозначно з'ясувати думку студента.

Виправлення в тестових завданнях не допускаються. Якщо все ж таки в цьому виникла потреба, то тестове завдання з неправильною відповіддю охайно закреслюється, знову переписується нижче і відмічається правильна відповідь.

Таблиця 49

№ тесту № варіанта	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9
1	1.1	2.8	3.5	4.22	4.2	6.1	7.1	8.6 (V)	9.1
2	1.2	2.12	3.4	4.21	4.1	6.2	7.2	8.6 (IV)	9.2
3	1.3	2.10	3.3	4.20	5.1 (I)	6.3	7.3	8.6 (III)	9.3
4	1.4	2.3	3.2	4.19	5.2	6.4	7.4	8.6 (II)	9.4
5	1.5	2.16	3.1	4.18	5.3	6.5	7.5	8.6 (I)	9.5
6	1.6	2.15	3.6	4.17	5.4	6.6	7.6	8.5	9.6
7	1.7	2.14	3.7	4.16	5.6	6.7	7.7	8.4	9.5
8	1.8	2.13	3.8	4.15	5.7	6.8	7.8	8.3	9.4
9	1.9	2.12	3.9	4.14	5.8	6.9	7.2	8.2	9.3
10	1.10	2.11	3.10	4.13	5.9	6.10	7.1	8.1	9.5
11	1.11	2.10	3.1	4.12	5.3	6.11	7.4	8.7	9.1
12	1.12	2.9	3.2	4.11	5.5	6.12	7.3	8.8	9.2
13	1.13	2.8	3.3	4.10	5.6	6.13	7.8	8.5	9.3
14	1.10	2.7	3.5	4.9	5.9	6.1	7.7	8.4	9.4
15	1.5	2.6	3.4	4.8	5.1 (II)	6.6	7.6	8.3	9.6
16	1.7	2.5	3.7	4.7	5.2	6.7	7.5	8.6 (V)	9.5
17	1.13	2.4	3.6	4.6	5.4	6.9	7.4	8.6 (IV)	9.4
18	1.12	2.3	3.9	4.5	5.8	6.12	7.3	8.6 (III)	9.3
19	1.4	2.2	3.8	4.4	5.1 (I)	6.13	7.2	8.6 (II)	9.2
20	1.2	2.1	3.10	4.3	5.1 (II)	6.11	7.1	8.6 (I)	9.1

ТЕМА 1.

1.1 Які з наведених нижче категорій є системами обліку:

- а) переплетена;
- б) автономна;
- в) аналітична;
- г) загальна;
- д) інтегрована;
- е) періодична?

Відповідь:

а, б, г;	б, д;	д, е;	а, г, д;	в, г.
----------	-------	-------	----------	-------

1.2 Які з перелічених процедур не здійснюються в управлінському обліку:

- а) надання оперативної інформації управлінській ланці всередині підприємства;
- б) визначення результатів діяльності за центрами відповідальності;
- в) складання фінансової та податкової звітності;
- г) калькулювання собівартості продукції?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

1.3 Які з наведених нижче ознак характеризують інтегровану систему обліку:

- а) безперервний облік запасів;
- б) облік витрат у розрізі елементів;
- в) рахунки фінансового та управлінського обліку кореспондують в межах єдиної системи;
- г) застосування дзеркальних рахунків-екранів?

Відповідь:

а, б;	а;	а, в;	б, г;	а, г
-------	----	-------	-------	------

1.4 Які з наведених нижче ознак покладені в основу загальної системи обліку:

- а) періодичний облік запасів;
- б) складання нормативних та планових калькуляцій за кожним видом продукції;
- в) облік витрат здійснюється за елементами;
- г) рахунки фінансового обліку ведуться окремо від рахунків управлінського обліку?

Відповідь:

а, б;	а, в;	а, в, г;	б, г
-------	-------	----------	------

1.5 Для якого етапу розвитку управлінського обліку характерне існування обліку за центрами відповідальності:

- а) аналітичного;
- б) маржинального;
- в) стратегічного;

г) сучасного.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

1.6 Основною метою управлінського обліку є:

а) здійснення обліку витрат у розрізі економічних елементів;

б) визначення фінансового результату підприємства з метою оподаткування;

в) складання фінансової та статистичної звітності;

г) надання інформації для прийняття короткотермінових рішень.

Відповідь:

а, б, в, г	г, в	а, г	б, г
------------	------	------	------

1.7 Яка з перелічених функцій не є функцією управлінського обліку:

а) прогностична;

б) стимулююча;

в) комунікаційна;

г) аналітична.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

1.8 Визначити, який підхід до побудови Плану рахунків фінансового та управлінського обліку покладено в основу національного Плану рахунків:

а) автономний;

б) вмонтування рахунків виробничої бухгалтерії у загальну систему рахунків;

в) інтегрований;

г) статистичний.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

1.9 Які особливості обліку доходів та витрат характерні для маржинального етапу розвитку управлінського обліку:

а) здійснення обліку за центрами відповідальності;

б) розробка стандартів та гнучких бюджетів;

в) здійснення обліку за зовнішніми сегментами діяльності;

г) багатоступенева побудова звітів про фінансові результати.

Відповідь:

а, г	а, б	в, г	а, в
------	------	------	------

1.10 За підходом до побудови Плану рахунків фінансового та управлінського обліку розрізняють такі дві системи:

а) загальну та переплетену;

б) синтетичну та аналітичну;

в) інтегровану та загальну;

г) автономну та інтегровану;

д) періодичну та оперативну.

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

1.11 Управлінський аспект формування витрат пов'язаний із забезпеченням:

- а) потреб податкових органів;
- б) внутрішніх потреб підприємства;
- в) потреб акціонерів;
- г) правильними є всі відповіді.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

1.12 Управлінський облік в умовах чинного Плану рахунків найбільш доцільно організовувати за допомогою відповідним чином побудованого:

- а) синтетичного обліку витрат і доходів;
- б) аналітичного обліку витрат і доходів;
- в) оперативного обліку витрат і доходів;
- г) позасистемного обліку витрат і доходів.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

1.13 Функції обліку й аналізу витрат пов'язані з:

- а) розроблення рішень;
- б) реалізація рішень;
- в) контроль;
- г) планування.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

ТЕМА 2

2.1 Які з перелічених видів витрат не беруться до уваги у процесі прийнятті управлінського рішення:

- а) постійні;
- б) очікувані;
- в) дійсні;
- г) безповоротні;
- д) уявні?

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

2.2 До прямих належать витрати, які:

- а) здійснюються регулярно;
- б) обчислюються за встановленими нормами;
- в) безпосередньо відносяться на окремі види продукції;

- г) покладені в основу технології виготовлення продукції;
д) є постійними.

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

2.3 До постійних належать витрати, величина яких:

- а) є незмінною для різних видів продукції;
б) залишається постійною на одиницю продукції;
в) зростає зі збільшенням обсягу виробництва;
г) не залежить від зміни обсягу виробництва в межах певної виробничої потужності підприємства;
д) залежить від зміни норм.

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

2.4 Вичерпними є витрати, які:

- а) забезпечують отримання доходу у майбутніх звітних періодах;
б) капіталізуються у вигляді активів підприємства;
в) здійснюються нерегулярно;
г) забезпечують отримання доходу у звітному періоді.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

2.5 Яка із класифікаційних ознак не відповідає дійсності:

- а) витрати періоду та витрати на продукцію;
б) витрати прямі та накладні;
в) витрати середні та граничні;
г) витрати дійсні та уявні.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

2.6 Граничні витрати підприємства — це:

- а) мінімальні сукупні витрати;
б) ідеальні витрати при оптимальному завантаженні потужностей;
в) середні витрати на одиницю продукції;
г) приріст сукупних витрат унаслідок зростання виробництва на одну додаткову одиницю;
д) можлива вигода, що втрачається в разі відмови від альтернативного варіанта рішення.

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

2.7 Для виготовлення 100 одиниць продукції було використано 1100 грн витрат. У наступному періоді передбачається зростання обсягу виробництва на 20 %, при цьому витрати досягнуть рівня 1310 грн. Якими будуть дані витрати:

- а) пропорційними;

- б) постійними;
- в) дегресивними;
- г) прогресивними

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

2.8 Підприємство має можливість розширення обсягу виробництва із 150 одиниць продукції до 156, при цьому відбувається зростання лише прямих витрат з 1500 до 1560 грн. Якою буде гранична собівартість продукції:

- а) 10 грн;
- б) 60 грн;
- в) 160 грн;
- г) 180 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

2.9 До якої з перелічених класифікаційних ознак не належать адміністративні та збутові витрати:

- а) постійні;
- б) витрати періоду;
- в) релевантні;
- г) накладні

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

2.10 Сукупні річні витрати підприємства на виготовлення продукції становлять 1000 тис. грн, а їх збільшення заплановано до 1150 тис. грн за планового зростання обсягу виробництва на 20 %. Норми та ціни на використані ресурси змінювати не передбачається. Яку суму у собівартості продукції становитимуть постійні витрати (тис. грн):

- а) 200;
- б) 250;
- в) 150;
- г) 750;
- д) 50

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

2.11 За збільшення обсягу діяльності:

- а) постійні витрати на одиницю продукції збільшуються;
- б) загальна сума постійних витрат збільшується;
- в) загальна сума постійних витрат залишається незмінною;
- г) постійні витрати на одиницю продукції зменшуються.

Відповідь:

а, б	а, в	б, г	в, г
------	------	------	------

2.12 За збільшення обсягу діяльності:

- а) змінні витрати на одиницю продукції збільшуються;
- б) загальна сума змінних витрат збільшується;
- в) загальна сума змінних витрат залишається незмінною;
- г) змінні витрати на одиницю продукції залишаються незмінними.

Відповідь:

а, б	а, в	б, г	в, г
------	------	------	------

2.13 Із наведеного переліку елементами витрат є:

- а) матеріальні затрати;
- б) загальновиробничі витрати;
- в) витрати на оплату праці;
- г) втрати від браку.

Відповідь:

а, б, в, г	а, б	а, в	б, в;	б, г
------------	------	------	-------	------

2.14 Із наведеного переліку статтями витрат є:

- а) матеріальні затрати;
- б) загальновиробничі витрати;
- в) витрати на оплату праці;
- г) втрати від браку.

Відповідь:

а, б, в, г	а, б	а, в	б, в	б, г
------------	------	------	------	------

2.15 Підприємство бажає замінити старе обладнання. Вкажіть, які дані є релевантними для прийняття такого рішення:

- а) ліквідаційна вартість старого обладнання;
- б) можлива ціна продажу старого обладнання;
- в) накопичений знос старого обладнання;
- г) ціна придбання нового обладнання.

Відповідь: а, б; б, в; а, г; б, г.

2.16 Які витрати підприємства не зміняться, якщо діяльність одного з виробничих підрозділів тимчасово припинена:

- а) прямі витрати на оплату праці;
- б) прямі матеріали;
- в) прямі накладні витрати;
- г) непрямі накладні витрати?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

ТЕМА 3

3.1 Сфера застосування простого (однопередільного) методу обліку витрат і калькулювання:

- а) наявність залишків незавершеного виробництва;
- б) відсутність залишків незавершеного виробництва;
- в) випуск одного виду продукції;
- г) випуск кількох видів продукції.

Відповідь:

а, б, в, г	а, в	б, в	б, г	а, г
------------	------	------	------	------

3.2 Сфера застосування позамовного методу обліку витрат і калькулювання:

- а) наявність залишків незавершеного виробництва;
- б) відсутність залишків незавершеного виробництва;
- в) випуск одного виду продукції;
- г) випуск кількох видів продукції.

Відповідь:

а, б, в, г	а, в	б, в	б, г	а, г
------------	------	------	------	------

3.3 Об'єкт обліку витрат при застосуванні позамовного методу обліку витрат і калькулювання:

- а) окреме замовлення;
- б) окремий вид продукції;
- в) окремий переділ (стадія) виробництва;
- г) група однорідних видів продукції.

Відповідь:

а, б, в, г	а, б, г	б, в	б, г	а, г
------------	---------	------	------	------

3.4 Об'єкт обліку витрат при застосуванні попередільного методу обліку витрат і калькулювання:

- а) окреме замовлення;
- б) окремий вид продукції;
- в) окремий переділ (стадія) виробництва;
- г) група однорідних видів продукції.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

3.5 Основними рисами напівфабрикатного варіанта попередільного методу є:

- а) визначення фактичної собівартості кінцевого продукту без калькулювання собівартості напівфабрикатів;
- б) визначення фактичної собівартості кінцевого продукту з попереднім калькулюванням собівартості напівфабрикатів;
- в) наявність системного вартісного обліку руху напівфабрикатів;
- г) відсутність системного вартісного обліку руху напівфабрикатів.

Відповідь:

а, в	а, г	б, в	б, г
------	------	------	------

3.6 Основними (відмітними) рисами напівфабрикатного варіанта попередільного методу обліку витрат є:

- а) передача напівфабрикатів без калькулювання їх собівартості;
- б) передача напівфабрикатів за їх собівартістю;
- в) наявність статті «Напівфабрикати власного виробництва»;
- г) відсутність статті «Напівфабрикати власного виробництва».

Відповідь:

а, в	а, г	б, в	б, г
------	------	------	------

3.7 Основними (відмітними) рисами безнапівфабрикатного варіанта попередільного методу є:

- а) передача напівфабрикатів без калькулювання їх собівартості;
- б) передача напівфабрикатів за їх собівартістю;
- в) наявність статті «Напівфабрикати власного виробництва»;
- г) відсутність статті «Напівфабрикати власного виробництва».

Відповідь:

а, в	а, г	б, в	б, г
------	------	------	------

3.8 Основними рисами безнапівфабрикатного варіанта попередільного методу є:

- а) визначення фактичної собівартості кінцевого продукту без калькулювання собівартості напівфабрикатів;
- б) визначення фактичної собівартості кінцевого продукту з попереднім калькулюванням собівартості напівфабрикатів;
- в) наявність системного вартісного обліку руху напівфабрикатів;
- г) відсутність системного вартісного обліку руху напівфабрикатів.

Відповідь:

а, в	а, г	б, в	б, г
------	------	------	------

3.9 У зведеній відомості витрат виробництва є дані:

- а) про залишки незавершеного виробництва на початок місяця;
- б) залишки незавершеного виробництва на кінець місяця;
- в) витрати за місяць;
- г) фактична собівартість випуску продукції.

Відповідь:

а, в, г	б, в, г	в, г	а, б, в, г
---------	---------	------	------------

3.10 Основним об'єктом калькулювання на виробничому підприємстві є:

- а) напівфабрикати власного виробництва;
- б) продукція, що виготовляється для продажу на ринку;
- в) продукція (роботи, послуги) цехів допоміжного виробництва;
- г) залишки незавершеного виробництва.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

ТЕМА 4

4.1 Маржинальний дохід — це:

- а) виручка (дохід від продажу товарів, робіт, послуг);
- б) різниця між виручкою і сумою змінних витрат;
- в) різниця між виручкою і сумою постійних витрат;
- г) різниця між виручкою і загальною сумою всіх витрат (змінних і постійних).

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.2 Якщо загальний маржинальний дохід зменшується на певну величину, то операційний прибуток підприємства:

- а) зменшується у такому самому розмірі;
- б) зменшується на величину більшу, ніж зменшення маржинального доходу;
- в) збільшується у такому самому розмірі;
- г) залишається без змін;
- д) жодний з наведених вище варіантів;

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

4.3 Коефіцієнт маржинального доходу — це:

- а) відношення маржинального доходу з одиниці продукції до суми постійних витрат;
- б) відношення маржинального доходу з одиниці продукції до суми змінних витрат;
- в) відношення маржинального доходу з одиниці продукції до ціни одиниці продукції;
- г) відношення маржинального доходу з одиниці продукції до виручки від реалізації продукції.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.4 Виробництво продукції певного виду в короткому періоді є доцільним, якщо показник маржинального доходу для неї:

- а) дорівнює нулю;
- б) перевищує постійні витрати;
- в) перевищує змінні витрати;
- г) перевищує сумарні витрати.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.5 Підприємство досягає критичної точки, коли:

- а) результат від реалізації дорівнює нулю;
- б) виручка від реалізації дорівнює загальній сумі сукупних витрат;

- в) маржа зі змінних витрат дорівнює сумі постійних витрат;
 г) виручка від реалізації дорівнює сумі постійних витрат.

Відповідь:

а, б, в	б, в, г	в, г	г
---------	---------	------	---

4.6 У точці беззбитковості маржинальний дохід дорівнює:

- а) нулю;
 б) змінним витратам;
 в) постійним витратам;
 г) виручці від реалізації.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.7 Точка беззбитковості підприємства зростатиме в результаті:

- а) зменшення постійних витрат;
 б) збільшення коефіцієнта маржинального доходу;
 в) збільшення змінних витрат;
 г) зменшення змінних витрат;
 д) жодного з наведених вище варіантів.

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

4.8 Точка беззбитковості — це обсяг випуску (продажів), за якого:

- а) прибуток від реалізації дорівнює нулю;
 б) збиток від реалізації дорівнює нулю;
 в) виручка від реалізації дорівнює сумарним витратам;
 г) виручка від реалізації дорівнює постійним витратам.

Відповідь:

а, б, в	б, в, г	в, г	г
---------	---------	------	---

4.9 Точка беззбитковості в грошових одиницях визначається:

- а) діленням постійних витрат на коефіцієнт маржинального доходу;
 б) множенням постійних витрат на коефіцієнт маржинального доходу;
 в) діленням постійних витрат на маржинальний дохід з одиниці продукції;
 г) множенням постійних витрат на маржинальний дохід з одиниці продукції.

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

4.10 Точка беззбитковості в натуральних одиницях визначається:

- а) діленням постійних витрат на коефіцієнт маржинального доходу;
 б) множенням постійних витрат на коефіцієнт маржинального доходу;
 в) діленням постійних витрат на маржинальний дохід з одиниці продукції;
 г) множенням постійних витрат на маржинальний дохід з одиниці продукції.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.11 Розрахунок обсягу діяльності, необхідного для отримання бажаного прибутку, визначається за формулою:

- а) Виручка від реалізації = Змінні витрати + Бажаний прибуток;
- б) Виручка від реалізації = Постійні витрати + Бажаний прибуток;
- в) Виручка від реалізації = Змінні витрати + Постійні витрати + Бажаний прибуток;
- г) Виручка від реалізації = Бажаний прибуток.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.12 Визначення (планування) прибутку за певного обсягу реалізації здійснюється за формулою:

- а) Прибуток = Виручка від реалізації – Змінні витрати;
- б) Прибуток = Виручка від реалізації – Постійні витрати;
- в) Прибуток = Виручка від реалізації – Змінні витрати – Постійні витрати;
- г) Прибуток = Виручка від реалізації – (Змінні витрати + Постійні витрати).

Відповідь:

а, б	в, г	а, в	б, г
------	------	------	------

4.13 Нижньою межею ціни на продукцію підприємства може бути:

- а) виробнича собівартість;
- б) повна собівартість;
- в) собівартість за змінними витратами;
- г) собівартість за постійними витратами.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.14 Межа безпеки визначається як різниця:

- а) між фактичним і критичним обсягами реалізації у натуральному вимірі;
- б) між плановим і критичним обсягами реалізації у вартісному вимірі;
- в) між фактичним і критичним обсягами реалізації у вартісному вимірі;
- г) між плановим і критичним обсягами реалізації у натуральному вимірі.

Відповідь:

а, б	а, в	а, г	б, в
------	------	------	------

4.15 Запас фінансової міцності визначається як різниця:

- а) між фактичним і критичним обсягами реалізації у натуральному вимірі;
- б) між плановим і критичним обсягами реалізації у вартісному вимірі;
- в) між фактичним і критичним обсягами реалізації у вартісному вимірі;
- г) між плановим і критичним обсягами реалізації у натуральному вимірі.

Відповідь:

а, б	а, в	а, г	б, в
------	------	------	------

4.16 Яка з економічних категорій не відповідає визначенню директ-костинг:

- а) облік змінної собівартості;
- б) облік часткової собівартості;
- в) облік виробничої собівартості;
- г) облік маржинальної собівартості?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.17 Як розраховується маржинальний дохід:

- а) як різниця виручки від реалізації та постійних витрат;
- б) як сума чистого результату підприємства та його постійних витрат;
- в) як різниця виручки від реалізації та змінної собівартості продукції;
- г) як сума постійних та змінних витрат?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.18 У чому полягає основна особливість методу директ-костинг:

- а) калькулюванні виробничої собівартості продукції;
- б) класифікації витрат на змінні та постійні;
- в) нормуванні витрат виробництва;
- г) обліку доходів і витрат за центрами відповідальності?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.19 Що є основною передумовою виникнення методу розвинутого директ-костингу:

- а) поява категорії специфічних (прямих) постійних витрат;
- б) виникнення категорії «однорідних секцій»;
- в) поява категорії «маржинальний дохід»;
- г) поява категорії «точка беззбитковості»?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

4.20 Що спричинило появу стратегічного управлінського обліку:

- а) існування напівмарж за різними сегментами діяльності;
- б) нормування доходів і витрат усередині виробничого процесу;
- в) використання маркетингових принципів у системі управлінського обліку;
- г) існування концепції обліку витрат і доходів за центрами відповідальності?

Відповідь:

а, в	б, г	б, в	в, г
------	------	------	------

4.21 У чому основні переваги методу директ-костинг:

- а) найвища аналітичність витрат і доходів;
- б) найбільша підпорядкованість нормуванню;
- в) найповніші калькуляційні розрахунки;
- г) надання інформації для прийняття внутрішніх управлінських рішень?

Відповідь:

а, г	б, г	а, в	в, г
------	------	------	------

4.22 Як розраховується маржинальний доход на зведену одиницю продукції:

- а) шляхом підсумку маржинальних доходів за всіма виробами, що виготовляються;
- б) шляхом ділення загального маржинального доходу на загальну кількість продукції, що виготовляється;
- в) шляхом множення маржинального доходу певного виробу на питому вагу цього виробу в загальному доході підприємства від реалізації продукції;
- г) шляхом порівняння суми виручки від реалізації продукції та суми загальних постійних витрат підприємства?

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

ТЕМА 5

5.1 Підприємство «Ексцентрик» планує розширити асортимент шоломів для велосипедистів. Дані про нові шоломи наведено нижче:

Показник	Значення
Ціна продажу одного шолома, грн	25,00
Ціна придбання одного шолома, грн	19,80
Постійні витрати, пов'язані з секцією, де відбувається продаж нових шоломів, грн	468 000,00
Ставка податку на прибуток	40 %

На підставі наведеної інформації дайте відповіді на такі запитання:

I. Чому дорівнює точка беззбитковості підприємства в натуральних одиницях:

- а) 76 667;
- б) 90 000;
- в) 130 000;
- г) 72 000;
- д) інший варіант _____ (свій варіант відповіді).

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

II. Скільки шоломів має продати підприємство, щоб отримати 1256 тис. грн чистого прибутку:

- а) 120 000 од.;

- б) 165 000 од.;
 в) 140 000 од.;
 г) 48 889 од.
 д) інший варіант _____ (свій варіант відповіді).

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

5.2 Є такі дані про діяльність підприємства: обсяг реалізації становить 15 000 одиниць, ціна продажу — 10 грн, змінні витрати на одиницю — 3 грн, а постійні витрати — 35 000 грн. Чому за цих умов дорівнює запас міцності:

- а) 10 000 грн;
 б) 100 000 грн;
 в) 5000 грн;
 г) 150 000 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

5.3 Підприємство планує реалізувати 200 000 одиниць продукції. Постійні витрати підприємства становлять 400 000 грн, а змінні — 60 % ціни продажу. Операційний прибуток у розмірі 100 000 грн може бути отриманий за ціни продажу одиниці продукції:

- а) 3,75 грн;
 б) 4,17 грн;
 в) 5 грн;
 г) 6,25 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

5.4 Підприємство планує продавати продукцію за ціною 27 грн за одиницю. Змінні витрати на одиницю становлять 15 грн, постійні витрати — 197 040 грн за місяць. Скільки одиниць продукції необхідно реалізувати за місяць для отримання 9000 грн операційного прибутку, якщо керівництво підприємства додатково вирішило спрямувати 180 000 грн на рекламну кампанію, яка розрахована на рік:

- а) 18 240 од.;
 б) 18 420 од.;
 в) 13 590 од.;
 г) 13 950 од.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

5.5 Чому дорівнюють змінні витрати на одиницю, якщо ціна продажу одиниці продукції становить 25 грн., обсяг продажу — 180 тис. одиниць, а загальний маржинальний дохід — 900 тис. грн:

- а) 15 грн;
 б) 18 грн;

- в) 20 грн;
г) 22 грн.
Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

5.6 Чому дорівнюють постійні витрати підприємства за умов, що ціна продажу одиниці продукції становить 30 грн, обсяг продажу — 70 тис. одиниць, змінні витрати на одиницю — 20 грн, а оперативний прибуток — 15 тис. грн:

- а) 700 000 грн;
б) 685 000 грн;
в) 385 000 грн;
г) 715 000 грн?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

5.7 Точка беззбитковості підприємства зростатиме в результаті:

- а) зменшення постійних витрат;
б) збільшення коефіцієнта маржинального доходу;
в) збільшення змінних витрат;
г) зменшення змінних витрат;
д) жодного з наведених вище варіантів.

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

5.8 Якщо загальний маржинальний дохід зменшується на певну величину, то операційний прибуток підприємства:

- а) зменшується у такому самому розмірі;
б) зменшується на величину більшу, ніж зменшення маржинального доходу;
в) збільшується у такому самому розмірі;
г) залишається без змін;
д) жодний з наведених вище варіантів.

Відповідь:

а	б	в	г	д
---	---	---	---	---

5.9 Як вплине на точку беззбитковості збільшення ціни продажу одиниці продукції з 1 грн до 1,1 грн за одночасного зростання постійних витрат підприємства з 400 тис. грн до 480 тис. грн:

- а) точка беззбитковості в одиницях збільшиться;
б) точка беззбитковості в одиницях зменшиться;
в) точка беззбитковості в одиницях залишиться без змін;
г) наведених даних недостатньо для визначення впливу зазначених факторів на точку беззбитковості?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

ТЕМА 6

6.1 Основною метою обліку нормативних витрат є:

- а) визначення точки беззбитковості;
- б) точніший розподіл фактичних витрат;
- в) контроль витрат і управління ними;
- г) визначення нормативної собівартості готової продукції.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.2 У системі обліку нормативних витрат за методом стандарт-кост усі записи на рахунках запасів і витрат ведуться:

- а) тільки за нормативами;
- б) за нормативами, відхиленнями і разом (фактично);
- в) тільки за фактичними витратами;
- г) за фактичними витратами і відхиленнями від норм.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.3 Управління за відхиленнями ґрунтується на:

- а) визначенні й аналізі абсолютно всіх відхилень;
- б) нехтуванні відхиленнями, що не потрібні для аналізу;
- в) визначенні й аналізі тільки значних відхилень від норм;
- г) визначенні й аналізі тільки негативних відхилень, що свідчать про перевитрату.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.4 Техніка виявлення й аналізу незвичайних результатів діяльності називається:

- а) облік нормативних витрат;
- б) аналіз відхилень;
- в) управління за відхиленнями;
- г) цільове управління.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.5 У системі обліку нормативних витрат за вітчизняною практикою записи на рахунках запасів і витрат ведуться:

- а) тільки за нормативами;
- б) за нормативами, відхиленнями і разом (фактично);
- в) тільки за фактичними витратами;
- г) за фактичними витратами і відхиленнями від норм.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.6 Сприятливим відхиленням вважають:

- а) перевищення норм витрат;
- б) фактичні витрати, менші за нормативні;
- в) перевитрати ресурсів;
- г) економія ресурсів.

Відповідь:

а, б, в, г	а, в	а, г	б, в	б, г
------------	------	------	------	------

6.7 Несприятливим відхиленням вважають:

- а) перевищення норм витрат;
- б) фактичні витрати менші за нормативні;
- в) перевитрати ресурсів;
- г) економія ресурсів.

Відповідь:

а, б, в, г	а, в	а, г	б, в	б, г
------------	------	------	------	------

6.8 Відхилення від норм за ціною основних матеріалів визначають як добуток від множення:

- а) (фактична ціна – нормативна ціна) $\times$ фактичну кількість витраченого матеріалу;
- б) (фактична кількість – нормативна кількість матеріалу) $\times$ нормативну ціну;
- в) (фактична ціна – нормативна ціна) $\times$ кількість матеріалу за нормою;
- г) (фактична кількість – нормативна кількість матеріалу) $\times$ фактичну ціну.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.9 Відхилення від норм за використанням основних матеріалів визначають як добуток від множення:

- а) (фактична ціна – нормативна ціна) $\times$ фактичну кількість витраченого матеріалу;
- б) (фактична кількість – нормативна кількість матеріалу) $\times$ нормативну ціну;
- в) (фактична ціна – нормативна ціна) $\times$ кількість матеріалу за нормою;
- г) (фактична кількість – нормативна кількість матеріалу) $\times$ фактичну ціну.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.10 Відхилення від норм за ставкою оплати прямих трудозатрат визначають як добуток від множення:

- а) (фактична ставка – нормативна ставка) $\times$ фактичний час роботи;
- б) (фактична ставка – нормативна ставка) $\times$ нормативний час роботи;
- в) (фактичний час роботи – нормативний час роботи) $\times$ нормативну ставку оплати праці;
- г) (фактичний час роботи – нормативний час роботи) $\times$ фактичну ставку оплати праці.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.11 Відхилення від норм затрат за продуктивністю праці визначають як добуток від множення:

а) (фактична ставка – нормативна ставка) × фактичний час роботи;

б) (фактична ставка – нормативна ставка) × нормативний час роботи;

в) (фактичний час роботи – нормативний час роботи) × нормативну ставку оплати праці;

г) (фактичний час роботи – нормативний час роботи) × фактичну ставку оплати праці.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.12 Реалістично визначені наперед (заздалегідь) витрати прямих матеріалів, прямої праці та загальновиробничих витрат на одиницю продукції відомі як:

а) змінні витрати;

б) постійні витрати;

г) нормативні витрати;

г) періодичні витрати.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

6.13 Для визначення нормативного коефіцієнта постійних загальновиробничих витрат загальна сума планових постійних загальновиробничих витрат ділиться на:

а) максимальну потужність;

б) мінімальну потужність;

в) нормальну потужність;

г) ідеальну (теоретичну) потужність.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

ТЕМА 7

7.1 Підприємство бажає замінити старе обладнання. Вкажіть, які дані є релевантними для прийняття такого рішення:

а) ліквідаційна вартість старого обладнання;

б) можлива ціна продажу старого обладнання;

в) накопичений знос старого обладнання;

г) ціна придбання нового обладнання.

Відповідь:

а, б	б, в	а, г	б, г
------	------	------	------

7.2 Загальні витрати на виробництво однієї комплектуючої становлять 5 грн, з яких 30 % припадає на постійні витрати. Для прийняття рішення щодо виготовлення напівфабрикатів у власному виробництві чи придбання їх на стороні величина релевантних витрат становитиме:

- а) 5 грн;
- б) 1,5 грн;
- в) 3,5 грн;
- г) 7 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

7.3 Які чинники можуть виступати у ролі «обмежень»:

- а) попит на продукцію;
- б) час роботи обладнання;
- в) час роботи основного виробничого персоналу;
- г) час доставки матеріалів;
- д) всі з названих вище?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

7.4 У процесі прийняття рішення в умовах використання обмежених ресурсів для складання оптимальної виробничої програми основним релевантним показником буде:

- а) маржинальний дохід на одиницю продукції;
- б) диференційні витрати;
- в) можливі витрати;
- г) маржинальний дохід на одиницю обмежуючого чинника.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

7.5 Якщо підприємство прийме спеціальне замовлення на 1500 одиниць продукції по ціні 50 грн за одиницю (звичайна ціна реалізації 75 грн), а витрати на виробництво одиниці продукції становлять 55 грн (з яких на змінні припадає 80 %), то за умови наявності вільних виробничих потужностей його додатковий фінансовий результат становитиме:

- а) прибуток у розмірі 9000 грн;
- б) прибуток у розмірі 7500 грн;
- в) збиток у розмірі 37 500 грн;
- г) збиток у розмірі 7500 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

7.6 Які витрати підприємства не зміняться, якщо діяльність одного з виробничих підрозділів тимчасового припинена:

- а) прямі витрати на оплату праці;

- б) прямі матеріали;
в) прямі накладні витрати;
г) непрямі накладні витрати?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

7.7 Підприємство «Сіріус» планує внести деякі зміни у виробничий процес. Нижче подані існуючі виробничі витрати (до внесення змін) та витрати, що плануються після відповідних змін (грн):

Показник	Виробничі витрати до внесення змін	Виробничі витрати після внесення змін
Прямі матеріали	13 700	10 600
Пряма зарплата	25 000	20 000
Непряма зарплата	14 000	14 000
Страхування виробничого обладнання	652	652
Інші виробничі витрати	1800	2500
Освітлення виробничих приміщень	800	1300
Амортизація виробничого обладнання	1600	1600

Величина диференційних витрат становить:

- а) 41 300 грн;
б) 6900 грн;
в) 34 400 грн;
г) 7732 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

7.8 Підприємство має такі дані про діяльність своїх підрозділів (грн):

Показник	Підрозділ 1	Підрозділ 2	Підрозділ 3	Підрозділ 4
Продаж	450 000	1 200 000	450 000	900 000
Витрати	260 000	950 000	580 000	1 040 000
Прибуток (збиток)	190 000	250 000	(130 000)	(140 000)

До складу витрат кожного підрозділу входять постійні загальновиробничі витрати, розподілені на основі питомої ваги обсягу продажу кожного підрозділу. Якщо всі прямі витрати кожного підрозділу зникають у разі припинення його діяльності, то який (які) із підрозділів слід ліквідувати:

- а) підрозділ 3;
б) підрозділ 4;
в) підрозділ 3 та підрозділ 4;

г) жодного із підрозділів?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

ТЕМА 8

8.1 У процесі формування оперативного бюджету останнім кроком звичайно є підготовка бюджетного:

- а) звіту про фінансові результати;
- б) балансу;
- в) звіту про грошові кошти;
- г) звіту про капітальні інвестиції.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

8.2 Кількість матеріалів, яку необхідну закупити за період, буде дорівнювати бюджетній кількості використаних матеріалів:

- а) плюс заплановані кінцеві запаси матеріалів і мінус запаси матеріалів на початок періоду;
- б) плюс запаси матеріалів на початок періоду і мінус заплановані кінцеві запаси матеріалів;
- в) обидва із зазначених вище варіантів правильні;
- г) жоден із зазначених вище варіантів.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

8.3 Підприємство розпочало свою діяльність у 20__ р. Є така інформація про його діяльність у 20__ р.:

Показник	Сума, грн
Придбано товарів протягом року	350 000
Залишки товарів станом на кінець року	70 000
Надійшли кошти від покупців протягом року	200 000

Відомо, що всі товари продавалися за ціною, на 40 % вищою від витрат на їх закупівлю. Визначте сальдо дебіторської заборгованості станом на 31.12.20__ р., якщо весь продаж здійснюється в кредит і всі рахунки покупцями будуть оплачені:

- а) 50 000 грн;
- б) 192 000 грн;
- в) 250 000 грн;
- г) 290 000 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

8.4 Протягом бюджетного періоду виробниче підприємство планує реалізувати в кредит готової продукції на суму 219 тис. грн. За оцінками

величина коштів, що надійде від покупців, становитиме лише 143 тис. грн. При цьому інших надходжень не планується. Відповідно до бюджету загальна величина всіх платежів підприємства у звітному періоді дорівнюватиме 179 тис. грн, а залишок коштів на розрахунковому рахунку має становити щонайменше 10 тис. грн. Виходячи з наведених умов, визначте, яку суму необхідно додатково залучити підприємству в бюджетному періоді:

- а) 45 500 грн;
- б) 44 500 грн;
- в) 24 500 грн;
- г) інший варіант _____ (свій варіант відповіді).

Відповідь;

а	б	в	г
---	---	---	---

8.5 Гнучкий бюджет:

- а) призначений для контролю за виробничими накладними витратами, а не для контролю за прямими виробничими витратами;
- б) має застосовуватися для будь-якого рівня діяльності;
- в) призначений для контролю за прямими виробничими витратами, а не для контролю за виробничими накладними витратами;
- г) не можна застосовувати, коли на витрати впливає зміна обсягу діяльності.

Відповідь,

а	б	в	г
---	---	---	---

8.6 Підприємство «Атол» бажає скласти зведені бюджети на травень, червень та липень. Станом на 30 квітня підприємство має такі залишки по статтях: готові кошти — 5,5 тис. грн, дебіторська заборгованість — 437 тис. грн, запаси — 309,4 тис. грн, заборгованість перед постачальниками — 133,055 тис. грн.

Складання бюджетів має базуватися на таких припущеннях:

- а) щомісячний продаж виставляється в останній день кожного місяця;
- б) покупці отримують знижку 3 %, якщо погашення їх заборгованості відбувається протягом 10 днів після отримання рахунків-фактур (рахунки виписуються на всю суму заборгованості без урахування величини знижки). 60 % виписаних рахунків сплачуються протягом терміну дії вказаної знижки; 25 % — у кінці місяця; 9 % — у кінці наступного після продажу місяця; 6 % вважаються безнадійними;
- в) 54 % загальної суми витрат на закупівлю запасів, збут та управління підприємством сплачуються грошовими коштами протягом місяця їх виникнення, а залишок — у наступному місяці;
- г) кількість запасів на кінець кожного місяця дорівнює 130 % кількості запасів, що планується реалізувати в наступному місяці. Ціна одиниці запасів дорівнює 20 грн;
- д) загальна величина витрат на збут та адміністративних витрат, до складу яких входить амортизація у розмірі 2 тис. грн, становить 15 % продажу поточного місяця.

Нижче наведений дані щодо обсягу продажу підприємства:

Місяць	Фактичні дані		Бюджетні дані	
	тис. грн	од.	тис. грн	од.
Березень	354	11,8	—	—
Квітень	363	12,1	—	—
Травень	—	—	357	11,9
Червень	—	—	342	11,4
Липень	—	—	360	12
Серпень	—	—	366	12,2

На підставі цих даних дайте відповідь на питання:

I. Бюджетні витрати на закупівлю запасів в травні становлять:

- а) 244 800 грн;
- б) 225 000 грн;
- в) 238 000 грн;
- г) 357 000 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

II. Бюджетні витрати на закупівлю запасів в червні становлять:

- а) 243 600 грн;
- б) 228 000 грн;
- в) 292 000 грн;
- г) 242 000 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

III. Надходження грошових коштів в травні відповідно до бюджету дорівнюють:

- а) 333 876 грн;
- б) 355 116 грн;
- в) 340 410 грн;
- г) 355 656 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

IV. Грошові видатки в червні відповідно до бюджету дорівнюють:

- а) 292 900 грн;
- б) 287 379 грн;
- в) 294 900 грн;
- г) 285 379 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

V. Запланована кількість запасів, що має бути придбана в липні, становить:

- а) 15 860 грн;
- б) 12 260 грн;
- в) 12 000 грн;
- г) 15 600 грн.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

8.7 У квітні підприємство «Фреш» складає бюджет грошових коштів на наступний місяць (травень). Для його підготовки використовується така інформація:

Показник	Значення
Запланований обсяг продажу в кредит у травні	200 000 грн
Фактичний обсяг продажу в кредит у квітні	150 000 грн
Очікувані надходження грошових коштів у травні за товари, реалізовані в кредит у травні	20 %
Очікувані надходження грошових коштів у травні за товари, реалізовані в кредит у квітні	70 %
Очікувані надходження грошових коштів у травні за товари, реалізовані в кредит до квітня	12 000
Очікувані витрати від списання в травні безнадійних боргів	8000
Очікувані витрати на створення в травні резерву сумнівних боргів щодо здійсненої у травні реалізації в кредит	7000

Чому дорівнює величина очікуваних грошових надходжень:

- а) 142 000 грн;
- б) 149 000 грн;
- в) 150 000 грн;
- г) 157 000 грн?

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

8.8 Основна різниця між зведеним і гнучким бюджетами полягає в тому, що:

- а) гнучкий бюджет приймає до уваги тільки змінні витрати, а зведений бюджет охоплює всі види витрат підприємства;
- б) гнучкий бюджет дає менеджерам певну свободу у досягненні поставленої мети, у той час як зведений бюджет базується на постійному незмінному стандарті;
- в) зведений бюджет складається для всього підприємства в цілому, а гнучкий бюджет охоплює тільки окремі підрозділи;
- г) зведений бюджет складається на основі запланованого рівня діяльності, а формування гнучкого бюджету відбувається виходячи з фактичного рівня діяльності.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

ТЕМА 9

9.1 Організація центрів відповідальності на підприємстві:

- а) здійснюється на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»;
- б) здійснюється на підставі П(С)БО 16 «Витрати»;
- в) залежить від організаційної структури підприємства;
- г) залежить від розподілу (делегування) повноважень між різними рівнями управління.

Відповідь:

а, б, в, г	а, б	в, г	б, г
------------	------	------	------

9.2 Показник витрат є показником відповідальності (оцінюючим критерієм) для:

- а) центру інвестицій;
- б) центру прибутку;
- в) центру витрат;
- г) центру доходів.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

9.3 Які з перелічених видів витрат повністю контролюються начальником виробничого цеху:

- а) ціна за отримані цехом матеріали;
- б) орендна плата за приміщення цеху;
- в) використання сировини;
- г) електроенергія для роботи устаткування цеху;
- д) заробітна плата виробничих працівників;
- е) витрати на страхування виробничого устаткування?

Відповідь:

а, б	а, б, в	в, г	в, г, д	а, б, е
------	---------	------	---------	---------

9.4 Для центру прибутку основним показником відповідальності (оцінюючим критерієм) є:

- а) витрати;
- б) доходи;
- в) маржинальний дохід;
- г) прибуток.

Відповідь:

а	б	в	г
---	---	---	---

9.5 Функціями трансфертних цін є:

- а) стимулююча;
- б) розрахункова;
- в) вимірювальна;
- г) оцінювальна.

Відповідь:

а, б, в, г	а, б	б, в	в, г
------------	------	------	------

9.6 Трансфертні ціни можуть формуватись на основі:

- а) ринкових цін;
- б) договірних цін;
- в) собівартості;
- г) прибутку.

Відповідь:

а, б, в, г	а, б	а, б, в	в, г
------------	------	---------	------

5. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Автономна система побудови плану рахунків — модель організації обліку, яка передбачає виокремлення двох автономних систем рахунків відповідно до цілей фінансового та управлінського обліку. Зв'язок між цими системами здійснюється за допомогою парних контрольних рахунків одного й того самого найменування.

Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку — інструмент управлінського планування та контролю, який вивчає поведінку витрат на підставі взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.

Аналіз відхилень — з'ясування причин і винуватців відхилень від норм витрат.

База розподілу непрямих витрат — показник, пропорційно до якого непрямі витрати розподіляються за носіями витрат.

Багатоступеневий облік витрат — процес ступеневого нагромадження маржинального доходу, що дає можливість визначити тенденції розширення виробництва окремих видів продукції; рентабельність окремих підрозділів підприємства; нижню межу відпускну ціни за окремими видами продукції тощо.

Бюджет — кількісний план у грошовому вимірі, підготовлений і прийнятий до певного періоду часу, який звичайно відображує заплановані на цей період величини доходів, витрат та капіталу, необхідні для досягнення поставленої мети.

Бюджет капітальних інвестицій — бюджет, що містить інформацію про заплановані капітальні інвестиції (модернізація існуючих та створення нових засобів праці) та величину коштів, необхідних для їх здійснення.

Бюджетування — процес планування, що передбачає планування майбутніх подій, і підготовка на цій основі окремих бюджетів за структурними підрозділами або функціональними сферами діяльності підприємства.

Виробничі накладні витрати — витрати, пов'язані з процесом виробництва, які не можуть бути безпосередньо віднесені до певних виробів.

Витрати на продукцію — витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції або придбанням товарів для реалізації і складають її собівартість.

Витрати періоду — витрати, що не включаються до собівартості продукції та запасів і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені.

Виробнича потужність — обсяг виробництва продукції, який підприємство може виконати в даний період часу за реально існуючого обсягу виробничих ресурсів.

Відхилення від норм — різниця між величиною фактичних і нормативних витрат.

Відхилення — різниця між фактичним та бюджетним значеннями показника.

Валовий прибуток ЦВ — різниця між виручкою від продажів центру і виробничою собівартістю його реалізованої продукції.

Дійсні витрати — витрати, які вимагають сплати грошей або витрачання інших активів і відображаються в бухгалтерських регістрах в міру їх виникнення.

Директ - костинг — система обчислення собівартості продукції на підставі прямих (змінних) витрат.

Диференційний аналіз — метод оцінки наслідків упровадження тієї чи іншої альтернативи на підставі порівняння диференційних доходів та витрат.

Диференційні витрати — додаткові витрати, що пов'язані з додатковим виготовленням або реалізацією продукції.

Диференційні доходи — додаткові доходи, отримані внаслідок зростання обсягу продажу.

Графік беззбитковості — графік, що відображає рівень постійних та змінних витрат і доходу від реалізації продукції за різних обсягів діяльності підприємства.

Графік маржинального доходу — графічне зображення динаміки приросту маржинального доходу і, відповідно, прибутку.

Графік прибутку — графічне відображення залежності прибутку від зміни обсягу діяльності.

Гнучкий бюджет — бюджет, складений на підставі запланованих (нормативних) даних про доходи і витрати підприємства для фактичного обсягу реалізації.

Загальна система обліку — модель організації обліку доходів та витрат, за якої здійснюється періодичний облік запасів, поелементний облік витрат, а облік доходів ведеться за напрямками їх отримання.

Змінні (умовно-змінні) витрати — витрати, загальний розмір яких збільшується або зменшується пропорційно зміні обсягу виробництва.

Замовлення — заявка клієнта на певну кількість спеціально виготовлених для нього виробів.

Зведений облік — система узагальнення витрат виробництва за статтями витрат у розрізі цехів, переділів, видів продукції (робіт, послуг) і в цілому по підприємству з метою підготовки інформації для обчислення собівартості окремих видів продукції і всієї викупленої продукції підприємства, а також з метою розподілу понесених підприємством витрат між готовою продукцією і незавершеним виробництвом. Існує в двох варіантах — напівфабрикатному і безнапівфабрикатному.

Запас міцності — максимально припустиме зменшення обсягу діяльності підприємства без ризику отримати збиток.

Зміна норм — різниця між новою і старою нормою витрат.

Зведений бюджет — узагальнюючий фінансово-операційний план, який містить інформацію про майбутні операції всіх підрозділів підприємства.

Інтегрована система обліку — модель організації обліку доходів та витрат, яка передбачає взаємодію рахунків фінансового та управлінського обліку в єдиній системі рахунків та забезпечує калькулювання собівартості окремих видів продукції та контроль витрат на їх виробництво.

Інтегрована система побудови плану рахунків — модель організації обліку, за якої рахунки фінансового та управлінського обліку кореспондують у межах єдиної системи.

Калькулювання — науково обґрунтоване визначення собівартості продукції підприємства, її окремих видів та одиниць за статтями витрат.

Калькуляційна одиниця — вимірник об'єкта калькуляції, який застосовується під час визначення його собівартості.

Калькуляція — розрахунок собівартості продукції. Розрізняють такі основні її види: проектна, планова, нормативна, кошторисна, звітна, госпрозрахункова.

Конверсійні витрати — прямі витрати на оплату праці та виробничі накладні витрати, тобто витрати на обробку сировини для перетворення її на готовий продукт.

Контрольовані витрати — витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати, або може чинити на них значний вплив.

Комбінація продажу — співвідношення окремих видів продукції в загальному обсязі реалізації.

Коефіцієнт маржинального доходу — співвідношення маржинального доходу та доходу від реалізації продукції.

Комбінація продажу — співвідношення кількості різних видів продукції, реалізованих за період.

Контрибуційний підхід — оцінка внеску відповідного ЦВ у чистий прибуток підприємства і покриття сукупних операційних витрат.

Маржинальний дохід (брутто-прибуток) — різниця між доходом від реалізації продукції та змінними витратами.

Маржинальний дохід на зведену одиницю продукції — сума величин маржинальних доходів різних виробів, зважених за допомогою комбінації їх продажу.

Маржинальний дохід на одиницю обмежуючого чинника — маржинальний дохід, який розраховується як співвідношення маржинального доходу на одиницю продукції та значення того ресурсу, що обмежує діяльність підприємства.

Метод калькулювання — науково обґрунтована сутність прийомів, які застосовуються під час калькулювання собівартості продукції (як усієї товарної продукції, так і окремих її видів).

Місце виникнення витрат — структурний підрозділ підприємства (робоче місце, дільниця, цех), по якому організовується планування, нормування і облік витрат виробництва для контролю і управління ними.

Можливі витрати (втрати) — вигода, яка втрачається, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитись від альтернативного рішення. Ці витрати не відображаються в облікових реєстрах.

Непрямі витрати — витрати, що не можуть бути віднесені до певного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Нерелевантні витрати — витрати, величина яких не залежить від прийняття управлінського рішення (минулі).

Нормативна калькуляція — розрахунок нормативної собівартості продукції.

Нормативна собівартість — собівартість продукції (робіт, послуг), яка визначається до початку виробництва на підставі чинних норм.

Нормативне господарство підприємства — сукупність норм і нормативів, якими керується підприємство у своїй господарській діяльності.

Об'єкт управлінського обліку — виробничі ресурси, що забезпечують корисну працю людей у процесі господарської діяльності підприємства, а також господарські процеси та їх результати, що складають у сукупності виробничу діяльність підприємства.

Об'єкт витрат — продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Об'єкт калькуляції (носії витрат) — вид продукції (робіт, послуг),

призначений для реалізації.

Об'єкт обліку витрат — місце виникнення витрат, види або групи однорідних продуктів.

Основні витрати — сукупність прямих витрат на виробництво продукції.

Оцінка витрат — процес обчислення поведінки витрат, тобто встановлення кількісного взаємозв'язку між витратами та різними факторами на підставі дослідження минулої діяльності.

Обмеження — певні чинники, що обмежують виробництво або реалізацію продукції.

Операційні бюджети — сукупність бюджетів, які відображують доходи та витрати підприємства.

Облік відповідальності — система обліку, що забезпечує контроль і оцінку центрів відповідальності.

Остаточний дохід центру відповідальності — дохід, який залишається після вирахування з валового прибутку прямих операційних витрат центру.

Переділ — частина технологічного процесу (сукупність технологічних операцій), яка завершується отриманням готового напівфабрикату, що може бути відправлений на наступний переділ або реалізований на сторону.

Постійні (умовно-постійні) витрати — витрати, загальна величина яких залишається незмінною при зміні обсягу виробництва.

Прирістні (граничні) витрати — додаткові витрати, які з'являються в результаті виготовлення чи продажу додаткової одиниці або партії продукції.

Прямі витрати — витрати, які можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Переплетена система обліку — модель організації обліку доходів та витрат, яка передбачає відокремлене ведення рахунків фінансового та управлінського обліку, а взаємозв'язок між ними здійснюється за допомогою спеціальних контрольних рахунків.

Предмет управлінського обліку — сукупність об'єктів у процесі всього циклу управління виробництвом.

Переоцінка незавершеного виробництва — перерахунок залишків незавершеного виробництва на початок місяця зі старих норм на нові у разі їх зміни.

Принцип рівності нормативів — вимога застосування одних і тих самих норм для обчислення нормативної величини всіх елементів руху витрат протягом місяця.

Релевантні витрати — витрати, величина яких може бути змінена внаслідок прийняття управлінського рішення (майбутні).

Релевантна інформація — інформація про доходи та витрати, яка може вплинути на рішення, що приймається.

Рішення щодо спеціального замовлення — рішення щодо прийняття або відмови від одноразового замовлення на виготовлення продукції (надання послуг), за яким ціна реалізації є нижча за звичайну ціну або навіть менша за собівартість виробництва цієї продукції (виконання послуг).

Рішення щодо розширення чи скорочення діяльності — рішення, що передбачає вибір певного сегмента діяльності та проведення аналізу доцільності розширення або скорочення обсягу його діяльності

Рішення щодо виготовлення напівфабрикатів у власному виробництві чи придбання їх на стороні — рішення, що полягає у встановленні більш

вигідних умов діяльності підприємства.

Рішення щодо управління в умовах обмежених ресурсів — рішення, яке передбачає розробку оптимальної виробничої програми для максимізації прибутку.

Рішення щодо ціноутворення — рішення щодо встановлення оптимальної ціни продажу за існуючих величини витрат, комбінації та обсягу продажу для досягнення задовільного рівня рентабельності.

Середньозважений маржинальний дохід — сума добутку маржинального доходу на одиницю кожного виду продукції та комбінації продажу відповідного виду продукції.

Система обліку і калькулювання — система обліку, що забезпечує калькулювання і контроль собівартості об'єктів витрат.

Сприятливе відхилення — відхилення від норм, яке справляє позитивний ефект на операційний прибуток підприємства.

Стандарт-кост — система обліку і калькулювання, що ґрунтується на жорсткому нормуванні всіх витрат і дає змогу визначити «стандартну» (нормативну) собівартість. Передбачає облік і аналіз відхилень фактичних витрат від стандартних з подальшим покладанням відповідальності за несприятливі відхилення на керівництво відповідних центрів витрат.

Сегмент діяльності — організаційна одиниця, в межах якої регулярно порівнюються можливості з їх реалізацією по витратах, доходах і результатах.

Точка безбитковості — рівень діяльності, за якого загальні доходи підприємства дорівнюють загальній величині витрат.

Трансфертна ціна — умовна (розрахункова) ціна на продукцію (роботи, послуги), яка передається одним підрозділом (ЦВ) підприємства іншому.

Управлінський облік — процес виявлення, вимірювання, нагромадження, аналізу, підготовки та передачі інформації, яка використовується управлінською ланкою для планування і контролю виробничих ситуацій та оцінки можливих тенденцій розвитку всередині організації.

Управління за відхиленнями — особлива форма обліку відхилень, за якою увага керівництва зосереджується тільки на суттєвих відхиленнях від бюджету.

Фінансові бюджети — сукупність бюджетів, які містять інформацію про заплановані грошові потоки та фінансовий стан підприємства.

Функція витрат — математичний опис взаємозв'язку витрат та їх чинника.

Центр витрат — підрозділ, керівник якого контролює витрати, але не контролює доходи.

Центр відповідальності — сегмент діяльності, в межах якої встановлюють персональну відповідальність менеджера за показниками діяльності, які він має контролювати.

Центр інвестицій — господарська одиниця, керівник якої контролює не тільки витрати і доходи, а й інвестиції.

Центр прибутку — підрозділ або господарська одиниця, керівник якого контролює не тільки витрати, а й доходи.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України // Бух. облік і аудит. - 1999. - № 6. - С. 9-13.
2. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України № 283/97-ВР від 22.03.97 р.
3. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова, И. А. Смирновой. - М. Финансы и статистика, 2002. - 952 с.
4. Бахрушина М. А. Бухгалтерский учет управленческий: Учеб. пособие: ВЗФЭИ. - М.: ЗАО «Финстатинформ», 2000. - 359 с.
5. Голов С. Ф. Управлінський облік. Підручник. - К.: Лібра, 2003. - 704 с.
6. Друри К. Учет затрат методом стандарт-кост. Пер. с англ. / Под ред. Н.Д. Эриашвили. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. - 224 с.
7. Друри К. Управленческий и производственный учет: Учебник / Пер. с англ. - М: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. - 1071 с.
8. Ю.Карпова Т. П. Управленческий учет: Учебник. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998.-350 с.
9. Каверина О. Д. Управленческий учет: системы, методы, процедуры. - М.: Финансы и статистика, 2003. - 352 с.
12. Керимов В. Э. Управленческий учет: Учебник. Изд. 2 изм. и доп. -М.: Изд.-торг. корпорация «Дашков и К», 2003. - 416 с.
10. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підручник. - К.: Наука, 2004. - 550 с.
11. Нападовська Л. В. Управлінський облік: Монографія. -Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. - 356 с
12. Нидлз Б. и др. Принципы бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. - М: Финансы и статистика, 1993. - 496 с.
13. Николаева С. А. Особенности учета затрат в условиях рынка: система «директ-костинг». - М.: Финансы и статистика, 1993. - 125 с.
14. Скоун Т. Управленческий учет: Пер. с англ. /Под ред. Н. Д. Эриашвили. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. - 170 с.
15. Управленческий учет / Под ред. В. Палия и Р. Вандер Вила. - М.: ИНФРА, 1997.-480 с.
16. Управленческий учет: Учеб. пособие / Под ред. А. Д. Шеремета. -М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2000. - 512 с.
17. Хорнгрен Ч. Г., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. - М. : Финансы и статистика, 1995. - 416 с.
18. Энтони Р., Дж. Рис. Учет: ситуации и примеры// Под ред. А. М. Петричкова. - М. : Финансы и статистика, 1993. - 560 с.
19. Райан Боб. Стратегический учет для руководителя / Пер. с англ. -М: Аудит, ЮНИТИ, 1998. - 616 с.
20. Фридман П. Контроль затрат и финансовых результатов при анализе качества продукции. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення та виконання розрахунково-графічної роботи № 2
з курсу «Управлінський облік»

*(для студентів 4 курсу денної та 5 курсу заочних форм навчання освітньо-
кваліфікаційного рівня «бакалавр» за напрямом підготовки
6.030509 «Облік і аудит»)*

Укладач Власова Олена Євгенівна

Відповідальний за випуск *Т. В. Момот*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *О. А. Балашова*

План 2012, поз. 371м

Підп. до друку 28.09.2012	Формат 60×84/16
Друк на ризографі.	Ум. друк. арк. 4,23
Тираж 50 пр	Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011 р.